

ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

на

III обикновено Народно Събрание.

(Първа сесия.)

XXIX. ЗАСЪДАНЕ, ПОНЕДЪЛНИКЪ 31 ЯНУАРИЙ 1883 ГОД.

(Начало въ 2 часа и 5 м. послѣ пладнѣ, подѣ председателството на Негово Високо-преосвященство Митрополита Симеона Варненско-Преславский).

Председателъ (звѣни): Ще се чете списъка на депутатитѣ.

Секр. Шивачовъ (чете): Отъ прочитанъето на списъка се вижда, че отъ 40 души представители присѣствуватъ 32, и отсѣствуватъ 8 души; а именно: Г-да Тефигъ-Бей, Нури Н. Салиевъ, Дръ Вълковичъ, Н. Неджибъ-Бей, Рашидъ Абдулахъ, Костаки Анговъ, Тестеджи Мустафа и Л. Дуковъ.

Председателъ: Тѣй като присѣствуватъ повече отъ половината, събранието се счита пълно и засѣданието се открива.

Ще сѣ прочете дневника отъ по минжлото засѣдание.

Секр. Шивачовъ (чете):

Председателъ: Има ли да се направи нѣкоя забѣлѣжка върху прочетения протоколъ? (Нѣма). Ще каже, че е точенъ.

На дневенъ редъ има разискване за отпушане $\frac{1}{24}$ частъ отъ бюджета за текущата 1883 год. възъ основание на минжлата 1882 год.

Г-нъ Секретаръ да прочете още веднѣжъ отношението отъ Министерството на финанситѣ.

Секр. Щърбановъ: Тѣй като отношението е дадено за преписване, за да се напечата въ стенографическия протоколи, то ще прочетѣ само Указа на Негово Височество, съ който се внася този въпросъ въ Нар. Събрание. (Чете — Видѣ минжлий Протоколъ.)

Анневъ: Азъ мисля, че тука нѣма какво да разискваме, а да се произнесемъ, че приемаме предложението на г-на Министра на финанситѣ, и да минемъ на дневний редъ. (Гласове: Съгласни.)

Председателъ: Съгласно ли с Нар. Събрание, да се приеме това предложение? (Съгласно). Който приема да се отпусне $\frac{1}{24}$ частъ отъ бюджета за текущата 1883 год. върху основание на минжлата 1882 год., да си дигне ржката. (Всички дигамъ). Значи прието.

Вторий въпросъ, който е на дневенъ редъ, е послѣдното четене законопроекта за лозята и спиртнитѣ питиета.

Г. Докладчикъ да благоволи да прочете законопроекта. Докл. Анневъ (чете го. — Видѣ мин. Дневникъ.)

Шивачовъ: Азъ имамъ да направи едно предложение за първий членъ, и прѣди да се разисква, желалъ би да зная, да ли има, съгласно съ правилника 10 души, които да го поддържатъ. Това предложение е за раздѣление на категории лозята, и съобразно съ тия категории, да се плаща данѣка.

Председателъ: Който поддържа предложението на г-на Шивачова, да си дигне ржката. ($\frac{1}{4}$ дигатъ). Значи, че предложението се поддържа за разискване.

Геровъ: Не се поддържа. (Гласове: поддържа се.) Трѣба да има $\frac{1}{3}$.

Шивачовъ: Съжалявамъ, че г-нъ квесторъ е забравилъ правилника. (Геровъ: Добрѣ, благодаря Ви). Както знаете, г-да представители, че налогътъ не е друго нищо, освѣнъ

едно известно даждие, както се взима отъ житото, кукуруза и д. $\frac{1}{10}$, тъй сжщо и на лозята. Но въ Габово и Търново на пр. на 10 едно, ще бжде твърдѣ несправедливо да се приеме за всѣкждѣ това даждие еднако; че биле лозята добри или лоши, това нетрѣба ли да се знае?

За това поискахъ съгласието и на нѣкои други депутати за това предложение. Най добръ ще бжде да се раздѣлятъ лозята на три категории: първата да плаща по 3 лева, втората 2 лева и третата 1 левъ.

За да може да се раздѣлятъ лозята на категории, моето мнѣние е, щото Министерството на финанситѣ да назначи двѣ лица въ всѣки окръгъ и двама отъ околийското управление. Въ първата година комисията ще отиде въ всѣко село и ще раздѣли лозята на категории, и това раздѣление ще бжде и за въ бжджще. Ако Нар. Събрание е съгласно, ще го прочетъ (чете го).

Геровъ: Споредъ предложението на г-на Шивачова излъзва, че днесъ неможе да се опредѣли платата на дюлюми. Да ми каже г-нъ Шивачовъ, какво можеме да туримъ въ бюджета, когато не е опредѣлена платата на лозята. Тогава трѣбаше да се раздѣли на категории всичко, както и поземелний данъкъ на сѣдѣбитѣ; и той трѣбаше тоже да се раздѣли на категории.

Анневъ: Наистина, азъ до колкото чухъ отъ думитѣ на г-на Шивачова, той, струва ми се, неможи да обясни, до колко ще бжде справедливо или не раздѣлението лозята на категории; и азъ мисля, че споредъ неговото предложение само се усложнява работата, а никакъ не се улеснява, а при това и безъ полза, защото, като раздѣлимъ числото 6 л., което се състави отъ тритѣ категории, на 3, ще получимъ пакъ това число, което стои въ проекта. Слѣдователно, или сме ги раздѣлили на категории или не, това е все сжщото; само ще направиме усложнение на работата и голѣмо затруднение на окръжнитѣ управители и въобще на административнитѣ власти; и найсѣтнѣ тази частъ на бюджета не е възможно да се приведе въ извѣстностъ.

За това, азъ предлагамъ, да се остави 2 лева, както се е приело отъ комисията и както се е приело когато се разисква закона членъ по членъ; а ние нѣма да онеправдаеме ония хора, които се занимаватъ съ лозарство.

Ф. Мариновъ: Имамъ да отговоря на г-на Шивачова, че твърдѣ мжно приложимо е това, което той предлага. Освѣнъ, че е мжно да се опредѣлятъ категориитѣ на лозята, има друго нѣщо, което е тѣсно свързано съ раздѣлението на категории лозята. Въ нѣкои мѣста на пр. има лозя, които произвождатъ 200 ока гроздѣ, а въ други мѣста има, които

даватъ 400 оки. Освѣнъ това има разлика въ стойността на произведението. Така щото мжно е да се опредѣлятъ категориитѣ за сега.

Шивачовъ: Ще отговоря на г-на Герова, че въ бюджета, какъ е могло Н. Събрание по напрѣдъ да опредѣли суммата, когато тоже не е знаало доходитѣ, а сега да не може да опредѣли колко трѣба да се плаща. Разбира се, че това може да стане приблизително, и може би ще има една разлика на 100 по 20 фр. Но положително да се опредѣли, не е било никкога възможно, и сега не е възможно. Послѣ на г. Аннева ще кажъ, че ако напрѣдъ сж биле раздѣлени на 2 категории, то защо сега да неможемъ да ги раздѣлимъ на 3? Че щѣло да бжде по трудно на Министерството на Финанситѣ, азъ разбирамъ. Но въ сжщото врѣме трѣба да се вземе прѣдъ видъ, какво е по сгодно за населението.

Поповъ: Азъ ще отговоря на г-на Аннева, че не само има лозя, които нейдѣ сж по хубави, а нейдѣ по лошава; но има и такива, на които произведението струва око 20 пари повече отъ колкото на други мѣста. Тука ще плаща всѣкой на произведението, което струва.

Анневъ: Азъ за туй пакъ предлагамъ на Нар. Събрание, да си остане на първото постановление, сирѣчь по 2 фр. на дюлюмъ, защото моята смѣтка е положителна. Отъ тритѣ категории суммата е 6 л. и раздѣлена на 3 е пакъ 2 л. Но ако стане раздѣлението на категории, съ това ще направимъ голѣмо затруднение на административнитѣ власти. Че Балканскитѣ лозя непроизвождали това, което произвождатъ полескитѣ, това незначи нищо; защото, балканскитѣ лозя си ги държатъ хората само за луксусъ, и който иска да има лозя въ такива мѣста, той трѣба да плати по сжкло.

Геровъ: Ще отговоря на г-на Шивачова, именно дѣто казваше, че бюджета какъ се е съставялъ по напрѣдъ. Той трѣба да знае, че тогава се взе въ внимание количеството на лозята отъ всичкитѣ окръзи. А сега той иска да оставимъ въ неизвѣстностъ този бюджетъ. Понеже г. Шивачовъ желае да стане подраздѣлението на категории по окръзи или околии, то азъ ще го попитамъ: да ли може въ единъ бюлюгъ да бжджтъ сжщитѣ лозя? Азъ могъ да му кажъ, че лозье до лозье несж сжщитѣ, а какъ може да се опредѣлятъ на категории въ цѣлий окръгъ? Това може да стане само тогава, когато се опредѣлятъ земитѣ на качества, и то когато стане за всичкитѣ земи.

Дръ Цачевъ: Г-да представители! Предложението на г-на Шивачова можеше да се приеме само тогава, ако бѣхме наложили само единъ поземеленъ данъкъ на лозята; но понеже тука има два данъка — единъ поземеленъ, и другий

за право на фабрикации, то ние не можемъ по никакъвъ начинъ да раздѣлимъ лозята на категории; защото фабрикацията въ единъ окръгъ струва по много, а въ други по малко.

Тука ние сами нищо не можемъ да направимъ. Г. М-ръ на финанситъ каза, че това може да се опредѣли отъ самитъ окръжни съвѣти. И защо г-нъ Шивачовъ иска да се раздѣлятъ лозята на категории, когато въ единъ и сѣщия окръгъ разни лозя даватъ разнo количество и отъ разнo качество произведение? Ако искаше да наложимъ справедливъ налогъ, трѣба да го наложимъ върху произведението. И азъ не разбирамъ друго-яче.

Дуковъ: Азъ искахъ да кажъ почти сѣщото, което каза г-нъ Цачевъ. Ние не можемъ да опредѣлимъ категории на лозята по окръзи, когато въ единъ и сѣщия окръгъ има лозя, които даватъ по-много произведение отъ колкото други все въ сѣщия окръгъ. Ако е това да се опредѣли отъ самитъ села, това е другъ въпросъ. Но сега, за да неизгубятъ нѣкои по много, а други да плащатъ по малко, азъ съмъ на мнѣние да се приеме мнѣнието на комисията; защото нѣма възможностъ да се раздѣлятъ лозята на категории. Найдобро раздѣление може да стане по произведенията, както каза г-нъ Цачевъ.

Шивачовъ: Г-нъ Цачевъ вѣроятно не ме е разбралъ. Тука не е въпроса за фабрикации; азъ казвамъ, че поземелний налогъ трѣба да се раздѣли на категории. Щомъ единъ получава на п. 200 оки, а други 600 оки, то разбира се, че не може и двамата да платятъ по 2 фр. Да отговарямъ на г. Дукова, е излишно; тука бюджетътъ ни при чемъ. Какъ ще се избере комисията, това е излишно да се говори; а сега само да се рѣши да се раздѣлятъ лозята на категории.

Батановскии: Напълно съмъ съгласенъ съ г-на Шивачова който говори да се раздѣлятъ лозята на категории, но като го одобри Народното Събрание. И товава г-нъ Геровъ нека сравни Русчукитъ лозя съ Габровскитъ. А не така само да казва, че не трѣба да се цѣнятъ.

Анневъ: Азъ неказахъ, че това ако се приеме, ще бжде този налогъ съвършено справедливъ, тъй както е и десѣтъка. Азъ казахъ, че до когато не стане кадастралното изучаване, до тогава е немислимо да диримъ, че ще бжде справедливо или не распредѣлението на налога. За това да не говоримъ вече и да приемемъ както е въ проекта.

Д-ръ Цачевъ: Искамъ да отговоря на г-на Шивачова, че той самъ признава, че има една радница въ производителността на лозята. Тогава справедливо ли ще бжде, да плаща еднакво този, на който лозято произвежда по много

отъ другия? Слѣдователно, ако бѣше тука въпроса само за поземелния налогъ, тогава разбирамъ; но понеже тука влиза и правото за фабрикация, то не може да стане раздѣлението на лозята на категории.

Вел. Н. Ангеловъ: Г-да, трѣба да вземете предъ видъ това, че хората, които иматъ лозя на едно и сѣщото мѣсто, пакъ не получаватъ еднакво произведение.

Поповъ: Азъ незная, защо се говори за фабрикация, когато тука е въпроса за поземелния налогъ на лозята колкото струва. За това не може да се опредѣлятъ лозята на категории.

Бобчевъ: Наистина синца желаеме тѣзи справедливостъ, която иска г-нъ Шивачовъ, но това не може да стане; понеже лозье съ лозье не се срѣща. Има лозя, които сѣ едно до друго прилѣпени и пакъ има радница въ тѣхнитъ произведения. За това азъ мисля, че предложението на г-на Шивачова не може да се приеме, и предлагамъ да си остане както си е въ проекта.

Председателъ: Желаетъ ли Нар. Събрание да се разисква още този въпросъ? (Не желае).

Шивачовъ: Само желая да чуя мнѣнието на г-на Министра на финанситъ върху този въпросъ. (М-ръ Начевичъ: Нѣма какво да кажъ).

Председателъ: Ще туря на гласуване предложението на г-на Шивачова. Който го приема, да си дигне ржката. (Меншество).

Значи, че Народното Събрание не приема това предложение.

Бобчевъ: Азъ желая въ този 3-ий чл. да се тури една забѣлѣжка, защото той ще направи много спѣнки на вино-продавцитъ; именно да се прибави само на края слѣдующето изражение: «До когато се искоренятъ».

Така щото цѣлий членъ да се изрази така:» за напустнитъ лозя се плаща само по единъ левъ на новъ дюлюмъ, до когато се искоренятъ.»

Председателъ: Моля г-на Бобчева да формулира предложението си. (Бобчевъ: то е формулирано. — Чете го още веднѣжъ).

Анневъ: Това, което предлага г-нъ Бобчевъ е по добро и по ясно; за това азъ се съгласявамъ съ него.

Шишковъ: Г-нъ Бобчевъ, което предлага е съвсѣмъ друго. Той казва да се плаща по единъ левъ на новъ дюлюмъ, «до когато не се искорени лозято». Но може да не си искорени нѣкой лозято до 15 или 20 год. все ще плаща ли? По добръ да се опредѣли единъ срокъ да не се плаща

даждие до 3 години. Въ случай, че не го искорени до това време да плаща даждието.

Председателъ: Ще си позволя да забѣлѣжж на г-на Шишкова, че всѣкой представителъ е свободенъ да прави каквото предложение желае. Ако предложението на г-на Бобчева не се аресва на г. Шишкова, той може да направи свое предложение, да го прочете, и ако има $\frac{1}{4}$ да го поддържатъ, ще се подложи на разискване.

Бобчевъ (чете още веднѣжъ предложението си).

Председателъ: Който поддържа предложение, да си дигне ржката. (8 души го поддържатъ) Значи, че се поддържа.

Геровъ: Азъ имамъ друго предложение.

Председателъ: По подиръ; ако се отхвърли предложението на г-на Бобчева, ще се тури на разискване Вашето предложение.

Бобчевъ: Нека г-нѣ Докладчикъ прочете своето.

Председателъ: Значи, че Вие си оттегляте Вашето.

Анневъ: Азъ казахъ и по напрѣдъ, че това е едно и сжщото предложение, само че е нѣкакъ по ясно и по кжсо. Но сега виждамъ, че е по добръ да се каже:» до когато се искоренятъ или обрнѣтъ на нови лозя или друго нѣщо.»

Геровъ: Азъ ще попитамъ ония лозя, които сж напустнѣти преди 5 или 10 години, трѣба ли да се взема отъ тѣхъ, когато нищо не сж принесли полза? Споредъ мене, по добръ ще бжде да се взема само на тия лозя, които сж напустнѣти отъ днесъ слѣдъ 3 години. Това да се тури въ предложението.

Шивачовъ: По добръ е да се каже, че за келеметата или напустнѣтитѣ лозя да се плаща по 1 левъ на дюлюма отъ 84 год. Този земледѣлецъ или този лозаръ, който иска да има лозье, трѣба да плаща данѣкъ. Щомъ не го е искоренилъ въ разстояние на една година, правителство има право да му земе по 1 левъ.

Бобчевъ: Опитътъ е показалъ, че едно лозье слѣдъ като се искорени, неможе изведнѣжъ да се преобрне на ново лозье; а трѣба да стои 5 или 6 год. Това трѣба да се вземе въ внимание.

Буровъ: Азъ искамъ само да кажж, че членътъ твърдѣ ясно е изразенъ и нетрѣба да се туря никакъвъ срокъ, а само да се постави допълнението: «до дѣто се искоренятъ.»

Председателъ: Забѣлѣжвамъ, че сега се разисква предложението на г-на Бобчева, и въ случай че Нар. Събрание отхвърли това предложение, тогава ще може да се тури подъ разискване предложението на г-на Герова, ако ще се поддържи отъ $\frac{1}{4}$ представители.

Шивачовъ: Азъ мисля, че много по добръ ще бжде, ако нѣкои представители иматъ предложения, да ги направятъ, и тѣ се разглѣдатъ изобщо, за да разбератъ представителитѣ, кое отъ тѣзи предложения е по удобно, защото това ще заеме по-кратко време. Послѣ ще отговоря на г-на Бобчева, че самитѣ негови думи сж въ полза на моето предложение. Именно лица, които желаятъ да затлѣстѣятъ тѣхнитѣ лозя, то за първата година правителството да направи една отстъпка; нѣ ако не желаятъ да ги оставятъ келеме, то до една година трѣба да ги искоренятъ. Въобще това мое предложение е въ полза на тия г-да, че ако искатъ да ги искоренятъ, то нѣма тѣзи година нищо да плащатъ. А когато премине това време, то той е длъженъ да плаща на правителството по единъ франкъ на дюлюма. Моля г-на председателя, ако иска да попита Народното Събрание, да ли има 10 души, които да поддържатъ моето предложение.

Председателъ: Азъ бихъ на драга воли далъ предложението на г-на Шивачова на гласуване на Народното Събрание, ако г-нѣ Бобчевъ отггели своето.

Бобчевъ: Азъ настоявамъ на моето предложение.

Геровъ: Азъ незная защо да принуждаваме хората, да плащатъ данѣкъ отъ гдѣто не зиматъ нищо. Ако е тѣй, тогазъ г-нѣ Шивачовъ, ако има 100 дюлюма ниви, а не иска нито да ги оре, нито да ги жене, нито да ги сѣе, нито да ги коси; какъ да можемъ да го принудимъ да плаща по единъ франкъ? Ако можемъ това да го направимъ, то сжщо можемъ и на ония лозари, които не работятъ лозята, а които сж ги оставили отъ 10 години на самъ, да плащамъ по 1 франкъ; и споредъ предложението на г-на Шивачова слѣдъ една година да си искоренятъ лозята. То азъ съмъ на това съвсѣмъ противенъ, защото има хора, на които сж испаднали воловетѣ или останали сироти дѣтца 5—6 годишни, защото не можели да изрежатъ лозята си и да ги подновятъ, то трѣбвало да ги искоренятъ. Азъ незная какъ може да се зема отъ тѣзи сиромаси. За това до 3 години да плащатъ а слѣдъ, 3 години да не плащатъ, до дѣто ги не разработятъ отъ ново.

Анневъ: Ще отговоря на Г-на Цачева, че единъ законъ наистина не може да има обратни дѣйствия. Нѣ този законъ щомъ се приеме, то не значи, че ще се зема налогъ за миналитѣ години, нѣ отъ днесъ нататѣкъ; за това неговитѣ думи не бѣха на мѣстото си. А относительно предложението на г-на Герова, то ще значи, че трѣбвало да се изучи, кои лозя биле останали келемета преди 6 год; съ това да се отвори нова работа на правителството, да се проводятъ комисии по всичкитѣ околии и окрѣзи, за да се испитва ро-

дословието на лозята, кога сж били напустнати и пр. Това е нѣщо неприиспособимо въ практика; за това се съгласявамъ съ предложението на г-на Бобчева.

Юрданъ Шишковъ: Тѣй като станаха нѣколко запитвания на нѣкой представители отъ страна на г-на председателя по поводъ на предложението на г-на Бобчева: то азъ ще говоря само тогава, когато падне неговото предложение.

Председателъ: Моля г-на Шишкова да бжде увѣренъ, че ако има да говори върху предложението на г-на Бобчева, отъ моя страна нѣма никакво препятствие. Нъ ако не се пази единъ редъ, нѣма да излѣзе нищо освѣнъ чутаница. Всѣкой да предлага по едно нѣщо: г-нъ Бобчевъ едно, г-нъ Шишковъ друго, г-нъ Шивачевъ трете. И ако сичкитѣ тѣзи предложения се разискватъ въ едно и сжщото врѣме, азъ ще помоля г-на Шишкова, да каже, какъ да се турятъ разнитѣ предложения на гласоподавание.

Марко Велевъ: По този въпросъ се говори и въ миналото заседание. На г-на Бобчева предложението си нѣма мѣстото. Никой не желае да напустне своитѣ лози. Има човѣци, които не сж въ състояние ра работжтъ, дѣто е останала дѣчица малка, и да искаме този човѣкъ да си истребе лозето; това не е справедливо. Щомъ има плодъ, да дава два лева въобще въ България; нъ щомъ нѣма плодъ, ний да го принуждаваме да си истреби лозѣто или да бжджтъ принудени дѣчицата да ги продаджтъ безъ цѣна, то не е справедливо. Азъ мисля, че кога би имало лозето плодъ да се даватъ 2 лева, а не единъ левъ. Този левъ, дѣто не раждатъ лозята, да се плаща, то азъ съмъ противенъ на това, и за това предложението на г-на Бобчева не е умѣстно. Именно за една година да се истребятъ лозята това е умѣстно. Има бѣдностъ, която желае да въздържи лозята, нъ не може нѣма сила, и щомъ нѣма сила да го работи или останали дѣчица 5—6 годишни бѣдни, то трѣбвало тия да истребятъ тия лози. За това всѣко лозе, което дава произведение отъ грозде, да плати два лева, а който нѣма да бере грозде, да дава по единъ фр. споредъ предложението на г-на Бобчева, то не е умѣстно (Гласове: стига). Азъ си настоявамъ на предложението, щото всѣкой Българинъ да плати, когато има грозде по 2 лева, а отъ ония лози, дѣто не може онзи сиромасъ да набере една кошница грозде да плати 1 левъ, то не е умѣстно.

Председателъ: Ще каже, г-нъ Марко Велевъ е не само противенъ на предложението на Г-на Бобчева, нъ и противъ членътъ. (Марко Велевъ: да). Всички приеха този членъ. Нъ ако се поддържи предложението на г-на Марка Велева отъ $\frac{1}{4}$ представители, за да се отхвърли този членъ: то

азъ нѣмамъ нищо противъ това. Народното Събрание да се произнесе.

Геровъ: Азъ искахъ да отговоря на г-на Аннева и да му кажж, какъ се събира данъка за лозята. Защото данъка за лозята, за келеметата, ако остане тѣй както си е въ закона, то ще се зиматъ и отъ онѣзи хора, които сж напустнали лозята си преди 20 години. Отъ емляка се вижда колко лозя има, нъ споредъ казванието на г-на Аннева трѣбвало да се зема и за напустнатитѣ лозя. За това настоявамъ, щото отъ лозята, които сж напустнати преди 5 години, да се не зима нищо, а отъ лозята напустнати отъ днесъ да се зема до 3 години.

Шивачовъ: Какво ще каже келеме? Щомъ се искорени лозе, то не е келеме, и ако се искорени, тогава то става нива, и нѣма да плаща по единъ франкъ. Нъ ако не е искоренено, то съгласно съ закона, той е длъженъ да плаща по единъ левъ за дюломъ; и съ това желанието на г-на Бобчева мислж, че се удовлетворява, и тука се казва, че ще плаща по единъ левъ до дѣто не искорени лозята.

Бобчевъ: Каза се, че г-нъ Шивачовъ не е виждалъ лозе искоренено, и нѣма никакво понятие за лозе. Азъ съмъ виждалъ, че подиръ 10 години е засѣяно мѣстото съ ячменъ и между това се намиратъ лози, и тѣ родили грозде; слѣдователно онѣзи, които мерятъ лозята, като виждатъ, че има тамъ грозде, ще кажатъ: ето единъ дюломъ, ще платишъ по единъ левъ. Азъ предлагамъ, щото да е принуденъ да искорени лозето.

Шивачовъ: Какво ще каже келеме, това г-нъ Бобчевъ не разбира. Ще каже, че щомъ единъ човѣкъ остави своето лозе, и не го копае нито рѣже, и слѣдователно това остава не работено, или както се назива по турски келеме. (Единъ гласъ: прамогъ). Слѣдователно преди да бжде искоренено лозе, то е келеме, а щомъ се искорени, тогава става лозе. Г-нъ Бобчевъ, вижда се, че по-малко разбира Българизикъ.

Юрданъ Шишковъ: Предложението на г-на Бобчева го приемамъ, само ако се опредѣли по-точно. Неговото предложение е добро, ако се искоренятъ лозята. Той иска да накара хората да си искоренятъ напустнатитѣ лози. Нъ ако би искали да пожелаятъ да ги разработятъ, то до 3 години да не даватъ нищо. Азъ мисля, че е по-умѣстно да се дава до 3 години срокъ на онѣзи, които сж напустнали лозята си: или да ги искоренятъ или да ги разработятъ.

Буровъ: Тукъ се разбира, че когато го искорени, нѣма да плаща. Нъ има много такива лозя, на които трѣбва да чака нѣколко години човѣкъ и послѣ пакъ ги направи

лозя; за това да се каже: до дѣто не ги искорени или направи на нива. Заради това да се тури членътъ както казва г-нъ Бобчевъ... (не се чува) лозята се мѣрятъ веднажъ на 3 или 5 години; и въ това расстояние, което лозе се намира разработено, ще се пише 2 фр. а което не е разработено, по 1 фр. ... (Шумъ, не се чува).

Иорданъ Шишковъ: Азъ незнай мѣстожителството на г-на Бурова, но, може би, че тамъ нѣма лозя. Едно лозе било 3 год. или 15 год. напустнато, щомъ се работи три години, то става пакъ лозе и дава плодъ. За това искамъ да кажъ на г-на Бурова, че може би, въ тѣхъ нѣма лозя и повтарямъ да предложъ, щото въ три години расстояние всичкитъ напустнати лозя или да се поправятъ или да се искоренятъ, и ако не се искоренятъ, да даватъ по единъ левъ на всякой дюлюмъ.

Мецовъ: Азъ искамъ да кажа на г-на Шивачева, че лозе щомъ се остави да не се работи, то се нарича нерезина, значи нерезано лозе. Въ турско врѣме се земаше на напустнатитъ лозя три години, а послѣ нищо, а ако се работятъ пакъ отъ ново, то се считаше новъ садъ и се даваше дюлюмлюкъ.

Лазаръ Дуковъ: Това същото можяхъ да кажа, че това е тѣй, както го предлагатъ г-да Шивачевъ, Шишковъ и Мецовъ. Едно лозе, ако стои 3 год. то се запустева, нѣ ако подиръ 3 години пакъ захване да се работи, то лозето се подмладява и става пакъ ново лозе; за това азъ съмъ на мнѣние да остане 3 години не плащано, и когато пакъ се поднови, да се плаща по 2 лева на дюлюмъ.

Иорданъ Шишковъ: Онова, което казахъ по-напредъ и се поддържа отъ г-да Мецовъ и Дуковъ, това е същото нѣщо.

Предсѣдателъ: Поѣже мисля, че Народното Събрание е доста освѣтлено отъ станалитъ разисквания върху предложението на г-на Бобчева, за това мисля, че е врѣме да се тури на гласуване, и въ случай, че Народното Събрание не приеме предложението на г-на Бобчева, тогава, разбира се, членътъ остава така, както го прие Народното Събрание. Нѣ въ същото врѣме и предложението на г-на Шишкова ще се тури на гласуване. Който приема предложението на г-на Бобчева, да си дигне ржката (меншество). Значи, не се приеме. Тогава г-нъ Шишковъ да формулира своето предложение, и ако $\frac{1}{4}$ отъ г-да представителитъ го поддържатъ, ще го туря на разискване.

Иорданъ Шишковъ: Притѣжателитъ на напустнатитъ лозя се задлѣжаватъ, щото въ расстояние на 3 год. да ги разработятъ или искоренятъ; въ случай, че не направятъ

това разработване, въ три години, ще плащатъ по единъ левъ

Стефанъ Добревъ: Ако иска единъ чловѣкъ да работи едно лозе и въ същата година иска да го искорени, какво ще стане?

Предсѣдателъ: Ще положи въпроса на г-да представителитъ, да ли поддържатъ предложението на г-на Шишкова. Който поддържа това предложение, да си дигне ржката. (Поддържа се).

Аневъ: Отъ предложението на г-на Шишкова се вижда, че напустнатитъ лозя до 3 години нѣма да плащатъ нищо. Какъ може това да бжде? Въ първата година лозето ще бжде почти също, както миналата година, а само въ послѣдната година дава по-слабъ плодъ. Това е доказано нѣщо, и онѣзи лозя, които не сж биле порѣзани и келемета, сж много повече завардени отъ мъгла и отъ слана и сж давали по-много, отколкото другитъ порѣзани лозя. То ще каже, че правителството ще губи цѣль 3 годишенъ данѣкъ отъ лозята. Нѣ ако бѣше направено, напр. по този начинъ: че напустнатитъ лозя плащатъ само по 1 левъ въ расстояние на тритъ години, а ако се подновятъ въ този срокъ, то се смятатъ тѣзи лозя като новонасадени; друго яче азъ не разбирамъ, какво ще каже.

Марко Велевъ: Азъ настоявамъ на предложението на г-на Шишкова, защото това е неумѣстно като нѣма плодъ да плаща данѣкъ; нѣма право да плаща. За това е неумѣстно да му се зема данѣкъ. Другояче тѣзи човѣци трѣбва да бждатъ принудени, или да го разработятъ или да го искоренятъ, и когато иска отъ нова да насади, тогава нѣма да му се зема данѣкъ. Има лозя, които отъ 40 до 50 години сж напустнати, имаме право да отстъпимъ на онѣзи хора на 3 години, но отъ 3 год. всѣки да дава така.

Иорданъ Шишковъ: Г-да представители! Г-нъ Аневъ вижда се, че не ме е чулъ. Тукъ се казва за напустнатитъ лозя, а не за онѣзи, които сж напустнати тази година. Има лозя отъ 4 или 5 год. напустнати, а тѣхнитъ притѣжатели сж длѣжни или да ги разработятъ или да ги искоренятъ; ако не го направятъ, да плащатъ на всѣки дюлюмъ по 1 левъ.

Мецовъ: Азъ ще отговоря на г-на Шишкова, че той се съгласява съ мене, но не ме е разбралъ; моето предложение бѣше, че за напустнатитъ лозя ще плащатъ по 1 левъ само до 3 години, а слѣдъ това се освобождаватъ отъ данѣкъ. Защото тия 3 год. тѣ даватъ много повече, отъ колкото работенитъ; и затова не може да се освободятъ отъ данѣкъ.

Шивачовъ: Колкото зная, нерѣзанитъ лозя не можатъ повече плодъ да даватъ отъ колкото работенитъ; защото

ако даваха повече плодъ, тогава хората нѣмаха нужда да ги работятъ (Смѣхъ). Защото хората като имъ се вижда данѣка 4 или 5 лева много скъпо, за това оставиха лозята си, а сега данѣка като ще се намали, вѣроятно е, че ще насърчи населението да работи пакъ лозята, защото ще се плаща само 2 лева на единъ дюлюмъ; нѣ ако не искатъ да ги работятъ, то въ расстояние на 3 години или да ги работятъ или да ги искоренятъ. Предложението на г-на Шишкова е твърдѣ умѣстно. Азъ моли Народното Събрание, да го приеме.

Аневъ: Г-нъ Шишковъ осъжда мене, че не съмъ го билъ чулъ, азъ ще кажъ, че съмъ чулъ много добрѣ; нѣ ще му кажъ, че той незнае да напише своето предложение. Напустнати лозя значи преди 2 или 10 години, които биле напустнати. Нѣ ако той разбира съ напустнати и ония, които биле напустнати миналата есенъ, и ако това ще се приеме: то значи че не разбираме интереса на държавата, защото напустнатитѣ въ миналата есенъ лозя ще даватъ 3 години най-много грозде. То е доказана работа, защото нерѣзанитѣ лозя като сж зарастнали, увардватъ се повече отъ атмосферическитѣ влияния. Затова, ако се подразумѣва предложението на г-на Шишкова и «лозя напустнати послѣдната есенъ»: то азъ никакъ не се съгласявамъ да се освободятъ; нѣ съгласенъ съмъ да се освободятъ ония, които биле напустнати преди 2 или 3 години.

Иорданъ Шишковъ: Разбира се, че азъ не може да се противъ на мнѣнието на г-на Анева; нѣ азъ повтарямъ сега своето предложение, че притѣжателитѣ на напустнатитѣ до сега лозя се задлъжаватъ въ расстояние на 3 год. да ги разработятъ или да ги искоренятъ; въ случай, че не направятъ това въ расстояние на 3 години, ще плащатъ по единъ левъ. То ще каже, че притѣжателитѣ на напустнатитѣ лозя до сега, иматъ 3 години срокъ, или да ги разработятъ или да ги искоренятъ.

Марко Велевъ: Предложението на г-на Шишкова не е прието. Кое лозе ражда, трѣбва да плаща на лозе, дѣто нѣма и кошница грозде, какво ще земешъ? Днесъ може въ една община да има 10 парлога; съ това да се ползува и человекъ, които ще го разработи и нашата държава; то като не даваме срокъ, то человекъ които има 1000 дюлюма лозя ще плати; нѣ който има 4 или 5 дюлюма, пакъ нѣма нито катунъ нито грозде какъ ще плати. Неговото предложенье е друго, а на г-на Анева е друго. Г-нъ Аневъ казва, дѣто отъ 2 год. сж оставени да се оставятъ, азъ не съмъ съгласенъ на това. Кое лозе ражда ще плати, а кое нѣма да роди нетрѣба да не му се зема нищо. За това пред-

ложението на г-на Шишкова да се даде на вишегласие. Нищо повече.

Шивачовъ: Ако въ нѣкои исключителни случаи за първата или втората година нерѣзанитѣ могатъ да даватъ плодъ повече отъ колкото работенитѣ лозя, то не значи, че всѣкой случай ще даватъ повече плодъ. Подъ думата нерѣзани, разбира Българина, че лозето е останало неработено. Че първата година е дало повече плодъ, то нѣма значение. Тукъ работата е, че хората като виждаха, че данѣка е много голѣмъ, напустнаха лозята си, и въ третѣ идущи години едва ще може да се ползватъ отъ 10-та или 20-та частъ отъ плода, съ която се ползуваше притѣжателя, когато е работилъ лозята. Предложението на г-на Шишкова е твърдѣ умѣстно, и азъ съмъ на мнѣние да се приеме. (Единъ гласъ: хаберь нѣмашъ!)

Лазаръ Дуковъ: Предложението на г-на Шишкова и на г-на Анева сж близки едно до друго. Г-нъ Аневъ разбира само, като се напустне отъ еднажъ да не остане безъ данѣкъ. А г-нъ Шишковъ казва: отъ сега за напредъ. Тѣзи двѣ предложения сж близки едно до друго; и ще каже, че тѣ не сж се споразумѣли, защото единъ иска отъ по-рано, а другъ казва отъ сега. Нека се формулиратъ и двѣтѣ предложения и да се приеме. Тукъ се казва, че ако лозето е порасло съ трѣва, има голѣма шума, то ражда повече. Азъ не съмъ го научилъ отъ практика това. Нѣ ако има специалисти да избавятъ народа да не се трепи и да работи лозята, а да получава всѣкой повече грозде: то да се приематъ предложенията, които сж толкова близки.

Аневъ: Азъ съжалявамъ моя събратъ г-на Шивачева, че нѣма нито фрагменти отъ понятия за лозарството. Азъ казахъ, че едно лозе есенесъ напустнато, ще може да даде по-много плодъ, като запазено отъ атмосферическитѣ влияния. За това не трѣбва само безоснователно да говоримъ. Колкото за понятието на г-на Велева ще му кажа, че той нито е разбралъ предложенията на г-на Шишкова, нито мосто, нито третето.

М-ръ Начовичъ: Ако разбирамъ смисълътъ на предложението на г-на Шишкова, той трѣбва да се формулира приблизително тѣй: «напустнатитѣ лозя плащатъ поземеленъ налогъ само по единъ левъ въ расстояние на три години; а въ случай, че ще се подновятъ така напустнатитѣ лозя, слѣдъ този срокъ ще се смятатъ като ново насадени. Ония обаче, които сж биле напустнати 3 години преди издаването на този законъ, тѣмъ се дава три годишенъ срокъ за да ги разработятъ или ги искоренятъ, и до тогава ще се

освобождаватъ отъ всеѣкакъвъ налогъ». Азъ мисля, че съ това формулирахъ предложението на г-на Шишкова.

Шишковъ: Азъ колкото разбирамъ отъ думитѣ на г-на Министра, то все едно значи. Г-нъ Аневъ казва: че тѣзи които сж останали отъ есенесъ, давали по-много плодъ. Азъ не вѣрвамъ това. Напустнатитѣ лозя си даватъ тѣй, както си е за данока въ закона предвидено. Той е длъженъ за напредъ винаги или да работи или да искорени своето лозе, или да дава онова, което е опредѣлено въ закона; за това нѣма да казвамъ за друго, освѣнъ да се приеме за напустнатитѣ лозя до сега споредъ моето предложение. Азъ моля г-на председателя, да го тури на вишегласие.

М-ръ Начовичъ: Добръ. Нъ г-нъ Шишковъ трѣбва да опредѣли: напустнатитѣ лозя до сега или миналата година или преди 2 години. Да ли той разбира напустнати лозя отъ дена на издаванието на този законъ, или разбира и ония по-напредъ напустнати?

Шивачовъ: Азъ не зная г-нъ Аневъ, защо не желае да ме разбере; казахме, че повечето лозя сж напустнати отъ двѣ години. Нѣма лозя, които сж напустнати отъ интересъ, за да получаватъ 2 или 3 години повече произведение, отъ колкото когато ги работятъ.

Аневъ: Азъ съмъ съгласенъ за лозя напустнати преди 2 или 3 години, нъ лозя есенесъ напустнати, че трѣбва да влизатъ въ сжщата категория, както ония, които били напустнати по-напредъ, за това не съмъ съгласенъ. Есенесъ напустнатитѣ лозя, ще даватъ 2 или 3 год. наредъ сжщо както и до сега. Азъ говоря тука отъ практика, а не само отъ теория.

Геровъ: Азъ зная, че на лозя, които не бѣхж се работили, не се земаше нищо до сега; за тоя не трѣбва да се препираме. Лозе, което за напредъ трѣбва да остане, трѣбва чрезъ кмета да се забѣлѣжи, че ще остане и за напредъ, нъ ако не се забѣлѣжи това: то трѣбва да му се опредѣли данъкъ, както на всичкитѣ други лозя.

Председателъ: Счита ли Народното Събрание да е освѣтлено върху този въпросъ? (Гласове: счита). Тогава ще се тури на гласуване.

М-ръ Начовичъ: Ми се струва, че предложението на г-на Шишкова не може да влезе въ този законъ: то е тъмно. Негова милость казва, че не говори за този параграфъ, които е тука и които гласи: напустнатитѣ лозя плащатъ по единъ левъ; нъ че и този параграфъ трѣбваше да се слѣе съ неговото предложение. Страхъ ме е, да не стане закона купавъ по този начинъ.

Буровъ: Отъ предложението на г-на Шишкова се вижда, че на три години се освобождаватъ напустнатитѣ лозя отъ данъкъ, и слѣдъ 3 години да плащатъ ако ги не работятъ. Това азъ го не разбирамъ. Първитѣ три години да се освобождаватъ и послѣ да плащатъ по единъ левъ.

Шишковъ: Ако бѣше останало на мене, то азъ никога нѣхъ да позволя да плащатъ лозя, които биле оставени преди 50 години. Онези дѣнь г-нъ Министръ Начовичъ се разговаря съ г-на Цачева и каза, че съ това щѣло да се принуди населението или притѣжателитѣ на запустнатитѣ лозя, или да ги продаватъ или да ги искоренятъ; защото имало нѣкакъвъ родъ скакавци които правили пакостъ, и за това трѣбвало да се плаща по единъ левъ. Азъ казвамъ, ако би останало на мене, азъ не би се съгласилъ да се плаща по единъ левъ за запустнатитѣ лозя.

Шивачовъ: Тѣй като моето желание и на мой събратъ г-на Шишкова е почти еднакво, то азъ се напълно съгласявамъ съ предложението на г-на Начевича, именно щото напустнатитѣ лозя да плащатъ данъкъ по единъ левъ въ настоящее на 3 год. Ако слѣдъ 3 години се разработятъ отъ ново, то се сматратъ като ново насадени. Ония обаче които сж биле напустнати преди издаванието на този законъ, на тѣхъ да се даде 3 годишенъ срокъ, за да ги искоренятъ или разработятъ. Тия се освобождаватъ отъ всеѣкакъвъ данъкъ въ тѣчение на тия 3 години.

Председателъ: Въ такъвъ случай г-нъ Шишковъ да ли е удовлетворенъ отъ тая нова редакция?

Шишковъ: Само тогава, ако ще се даде на вишегласие, и ако ще падне.

Председателъ: Ще каже, че г-нъ Шишковъ постоянство на своето предложение. (Шишковъ: да). Който приема предложението на г-на Шишкова, да си дигне ржката. (Меншество.) Ще каже че предложението на г-на Шишкова пада.

Аневъ: Азъ не се съгласявамъ съ тази редакция, която представи г-нъ Министръ на Финанситѣ, защото тукаъ се казва: «ония обаче, които сж биле напустнати 3 години преди издаванието на този законъ, тѣмъ се дава три годишенъ срокъ, за да ги разработятъ или да ги искоренятъ, и тогасъ ще се освобождаватъ отъ всеѣкакъвъ налогъ.» Значи, че ако предположимъ, че есенесъ се напустнаха 50 или 100 хиляди дюлума лозя: то правителството 3 години на редъ ще губи 150 или 200 хиляди лева. Азъ не съмъ съгласенъ и моля Народното Събрание, да не приеме тази редакция.

Геровъ: Напредъ азъ искахъ да направя едно предложение и да се попита Събранието, да ли ще го поддържа отъ $\frac{1}{4}$ частъ. (Чете): «Лозя напустнати преди 3 години да не плащатъ нищо, а отъ днеска послѣ който ще си напустне лозето, да плаща по единъ левъ до 3 години, а ако го разработи ще се счита като нива.»

Предсѣдателъ: Който поддържа мнѣнието на г-на Герова, да си дигне ржката. (Поддържа се).

Анневъ: Който е напустналъ преди 3 години да не плаща, а които е напустналъ преди две или една година? това е много тъмно.

Геровъ: Той трѣбва да плаща.

Предсѣдателъ: Предложението на г-на Герова е на разискване и кой отъ г-да представителитѣ желае, да говори?

Шивачовъ: Азъ мисля, че едно предложение е станало отъ г-на Министра на Финанситѣ и това предложение удовлетворяваше желанието на всички. Азъ моля г-на докладчика да го прочете още веджакъ. Тамъ се казва, че напустнатитѣ лозя плащатъ поземеленъ данѣкъ само по единъ левъ. Обаче, които сж биле напустнати 3 години преди издаването на този законъ, тѣмъ се дава срокъ тригодишенъ, за да ги разработятъ или искоренятъ, а до тогава ще се освобождаватъ отъ всѣкакъвъ налогъ. По-добро нѣщо отъ това не може да бжде.

Предсѣдателъ: Да ли е направилъ г-нѣ Министръ това предложение като Министръ или като депутатъ?

М-ръ Начовичъ: Азъ само формулирахъ мисълта на г-на Шишкова и никакъ не се мѣся въ тѣзи дебати.

Предсѣдателъ: Тѣй като предложението на г-на Шишкова не се прие, то и предложението, което ви направихте пада.

М-ръ Начовичъ: Понеже г-нѣ Шишковъ постоянство-ваше на своята редакция, която не бѣше ясна, и за това Народното Събрание я отблъсна, азъ ще прочета сега неговата мисълъ заедно съ оная на г-на Герова; «напустнатитѣ лозя плащатъ поземеленъ налогъ въстояние на 3 години. Въ случай, че се подновятъ напустнатитѣ така лозя слѣдъ тоя срокъ, лозето се сматра като ново насадено. Ония обаче, които сж биле напустнати преди 3 години до издаването на тоя законъ, тѣмъ се дава 3 годишенъ срокъ за да ги разработятъ или искоренятъ, и до тогава ще се освобождаватъ отъ всѣкакъвъ налогъ».

Предсѣдателъ: За 10 минути отидихъ.

(Послѣ распускъ).

Предсѣдателъ: Засѣданието се отваря на ново. Подъ разискване бѣше предложението на г-на Герова.

Шивачовъ: Предложението на г-на Шишкова е на първо мѣсто и послѣ иде на г. Герова. Да се разисква това, и ако не се приеме, тогава дохожда на редъ предложението на г. Герова.

Л. Дуковъ: Предложението на г. Шишкова дохожда по доле. Г-нѣ М-ръ Начевичъ не поправи предложението, а разясни, какъ ще бжде и какъ се разбира предложението на Шишкова. Това не може да се разисква, и остава предложението на г-на Герова и него Нар. Събрание може да приеме или отхвърли, това е другъ въпросъ.

Предсѣдателъ: Азъ и по напредъ бѣхъ направилъ бѣлѣжка на г-на Начевича и той отговори, че той не предлага своето предложение. Тѣй като предложението на г-на Шишкова Нар. Събрание не прие, ми се струва, че дохожда подиръ това предложението на г-на Герова. (Гласове: Да!) И тѣй като предложението на г. Герова се поддържа отъ $\frac{1}{4}$ на представителитѣ, то подлагамъ го на разискване.

Геровъ (чете): «Лозя напустнати преди 3 години се освобождаватъ отъ поземеленъ данѣкъ, и се задължаватъ отъ тѣзи година за три години да ги подновятъ или искоренятъ. А лозя, които сж напустнати слѣдъ издаването на тоя законъ, ще плащатъ въстояние на 3 години 1 левъ поземеленъ данѣкъ; слѣдъ тоя срокъ тѣ сж длѣжни да ги искоренятъ или подновяватъ».

Анневъ: Ще помоля, по ясно да се каже.

Шивачовъ: Тамъ се неразбира и по граматически трѣба да се поправи; защото лозята не може да се задължаватъ, а притѣжателитѣ.

Ф. Мариновъ: Споредъ предложението на г-на Герова, само послѣдната частъ ми се вижда твърдѣ неразумна. Казва, ако ги искоренятъ или подновятъ. Но ако не стане ни едното ни другото, тогава ще ли плащатъ по 1 франкъ? (Гласове: Ще плащатъ).

Ст. Х. Добревъ: Азъ искамъ да питамъ г-на Герова дѣто казва, че по подиръ се задължава да плаща: Ако единъ човѣкъ сжщата година си напусне лозето, да ли ще се задължи да плаща за 3 години?

Геровъ: Ще отговоря на г-на Добрева, че всѣки, които подновява лозе, е длѣженъ да извѣсти на своя кметъ. Както знаете, той ще се знае, че е подновилъ или напустналъ, или като ще го разработи, ако не извѣсти, ще му искатъ 1 левъ, За това не е нужно да му отговарямъ.

Попповъ: Азъ нѣма да предложа нищо, защото ние приехми вече да плащатъ по 2 лева на дюлюмъ, безъ да глѣдаме качеството или рода на лозята. Но ако би тѣзи лозя по нѣкои причини да изгорятъ отъ слана или съвсѣмъ малко да родятъ, то ще ли плащатъ фабрикацията или не?

Председателъ: Туй е другъ въпросъ, и мисля, че до дѣто разисквамя по предложението на г. Герова, не му е врѣмето да подигамя другъ въпросъ.

Х. Ангеловъ: Предложението на г. Герова е твърдѣ умѣстно, само като се исключатъ послѣднитѣ думи, «и съ условие за 3 години или ги подновяватъ или искореняватъ». Но новитѣ искоренени лозя плащатъ 1 левъ. Всичко е умѣстно, но послѣдната дума не е разяснителна.

М. Велѣвъ: Предложението на Герова е съвѣстно умѣстно г-да, защото онова лозѣ което нѣма плодъ има си мѣсто; защото е извѣстно, които били неработали отъ три години нѣматъ плодъ. Този членъ принуждава или да се искореняватъ или подновяватъ. До сега, до колкото азъ знаа, до сега се е плащало по 20 гроша, и това е извѣстно, а колкото за напредъ или да се искореняватъ или подновяватъ. Не трѣба да се говори по нататѣкъ, а да се даде подъ висегласие предложението на г. Герова.

Геровъ: Искамъ да разясня послѣднитѣ думи на г-на Х, Ангелова. «Слѣдъ което врѣме или се искореняватъ или се възобновяватъ», т. е. 3 години разстояние е дадено или да ги искореняватъ или възобновяватъ. Ако не ги възобновяватъ, тогазъ пакъ ще плащатъ по 1 левъ. Той ако го не искорени или поднови, разбира се, че ще плаща и за напредъ.

Докл. Аневъ: Отъ всичкитѣ предложениа, които приехми и отхвърлихми, не съмъ разбралъ нищо. Ще дойда на предложението на г. Герова. Г-нъ Геровъ направи едно предложение, което тоже не е толкова ясно; а отъ тълкуванието, което му даде, мисля, че може да се формулира инакъ, и тогава могло би Нар. Събрание да го приеме. Инакъ като не се разбира предложението му, трѣбало би всекога, когато тълкувами този законъ, да го виами него.

Д-ръ Цачевъ: Азъ щѣхъ да помоля г-на Герова, да отговори направо на въпроса, които зададе г-нъ Добревъ, т. е. да каже, какво ще стане, ако слѣдъ три години не искоренятъ хората лозята. Заради туй азъ моля г-на Герова, да опредѣли своето предложение и да се подложи на гласоподавание, за да се свърши; защото вече 2 часа по този въпросъ се говори и не можемъ да дойдемъ до единъ резултатъ.

Геровъ: Азъ мисля, че отговорихъ на г-на Добрева, а г-нъ Д-ръ Цачевъ не ме е чулъ. Азъ казахъ, че всеки, който напусне лозѣто въ три години разстояние, днесъ го напусти а утрѣ може да го искорени, и поумъ го искорени не плаща нищо, като яви на своя кметъ. А колкото за това, което каза г-нъ Аневъ, азъ не съмъ искалъ да направя така това предложение; защото и ние познаваме лозарството. Въ едно

лозѣ като се ражда гроздѣ 2—3 години, послѣ не дава, плодъ и трѣба да го преправимъ и да стане като ново лозѣ. За това не съмъ искалъ никакъ да направя таково предложение, както каза г-нъ Аневъ.

Подпредсѣд. Ив. Симеоновъ: Келеме лозѣ азъ разбирамъ таково, което не дава никакъ плодъ. Но както каза г-нъ Геровъ, когато се напуснатъ за 3 години, ставатъ келеме. Като се оставатъ за тия три години, режатъ се на едно око и се копаятъ веднѣжъ. Да кажемъ едно работено лозѣ да дава 50 ведра, а първата година като го оставимъ келеме, реже се на едно око давало 80—100 ведра. На втората година се реже на 2 очи, дава пакъ 50 ведра. А подиръ третата година нито се реже нито се копае. За това моля г-да представителитѣ, келеме да считатъ онова лозѣ, което не дава никакъ гроздѣ. Върху това ида да разясня и моля г-да представителитѣ да обърнатъ внимание: «Лозя, напуснати врѣменно, които не даватъ съвършенно никакъ гроздѣ, освобождаватъ се отъ налогъ до 3 години, до когато се искоренятъ. Ако не се искоренятъ въ това разстояние до 3 години, ще плащатъ на напуснатитѣ лозя по 1 левъ, ако ли пакъ ги разработятъ отново, ще плащатъ по два лева. (Гласове: Прието).

Шивачовъ: Както казаха нѣкой г-да, че този въпросъ стана два часа отъ какъ се разисква и не можемъ да дойдемъ до никакъвъ резултатъ. Азъ мисля, че всеки има претенции да знае лозарството и т. н. т. Но както казахъ и по-напредъ, предложението на г-на Герова не е правилно граматически и е съвършенно невъзможно така, както го предлага да се тури въ закона. Моля г-на докладчика да прочете своята форма. (Гласове: Съгласно).

Председателъ: Има още двама, които желаятъ да говорятъ.

Ст. Х. Добревъ: Оттеглямъ си думата.

Геровъ: Жално ми е, че г-нъ подпредседателъ не разумѣ моето предложение; защото тукъ казвамъ явно, че трѣба по 1 левъ да се зима на онѣзи лозя, отъ коя година сж напуснати до 3 години, или притѣжателитѣ сж длѣжни да ги искоренятъ или подновятъ. А колкото за г-на Шивачова, ще му кажа, че жално ми е, като не съмъ училъ у такива учители както той, и ако той ималъ такива, нека си ги държи за себѣ си.

Подпр. Ив. Симеоновъ: Мисля, че г-нъ Геровъ не ме е разбралъ. Азъ му наведохъ примѣръ и въ стенографическия протоколи е писано, ще се чете, и ще се види, кой има право и кой не. Щомъ се напусне първата година, дава повече гроздѣ, втората колкото работеното лозѣ, третата

по малко, а четвъртата година остава съвършено келеме. Това ще се чете въ стенографическите протоколи, всеки който има лозя, ще ги чете и ще види кой има право.

Аневъ: Това, което прочетохъ, е почти както на Ив. Симеоновъ. Азъ прочетохъ, че първата година се реже на едно око, втората на двѣ и третата не се реже и копае, и се зима последенъ плодъ. За това ако се каже по обикновения редъ, се разбира онова. (Чете. — Виджъ по горѣ).

Герсвъ: Азъ неразбирамъ лозя, които се режатъ на едно око или двѣ. Азъ разбирамъ келеме онова, което нито се реже, нито работи. Лозят което се реже на 1 око, или на 2, шомъ се копае, е вече работено, а които сж келемета, тѣ не се нито режатъ нито копятъ.

М. Велевъ: Г-да! Жално ми е, че продължаваме 2 — 3 часа по този въпросъ. Всекому е извѣстно, че дѣто нѣма ягне, нѣма и овца и нѣма да се плаща. Така и за лозята, което не даде плодъ защо да плаща по 1 левъ? Той дава емлякъ на тази земя. Тѣзи люди, които даватъ и тѣ знаятъ нѣщо г-да, не мислѣте, че незнаятъ. Всеки трѣба да плати по 2 лева, които иматъ лозя. А ония, които нѣматъ, нѣма да плащатъ нищо. Отъ три години дѣто не е играла мотика и коса, то това лозя остава пусто. Не дѣйте да принуждаваме населението да си остави къщитѣ. За това моля, да се тури предложението на г-на Герова на вишегласие, а не 3 часа да губимъ врѣме.

Д-ръ Цачевъ: Отеглявамъ си думата.

Председателъ: Желает ли Н. Събрание, да се тури подгласоподаване предложението на г-на Герова. (Гласове: да се гласоподава).

Геровъ: (Чете още веднѣжъ предложението. — Гласове: исчерпано е!)

Председателъ: Желает ли Н. Събрание да се говори? (Гласове: желает). Който приема предложението на г-на Герова, да си дигне ръката. (Болшинство дига).

Аневъ: Тогазъ моля г-на Герова, както и г-на Шивачова, да се съгласятъ да се редактира това предложение, защото да се тури тъй както е, ще бѣде смѣшно.

Председателъ: Има ли друго нѣкое ново предложение?

Анчевъ: Понеже азъ като докладчикъ отговарямъ за законна и се распоредямъ за преписванието, то г-нъ Геровъ трѣба да се съгласи съ мене, азъ да го редактирамъ.

Геровъ: Азъ ще ви го дамъ написанъ.

Шивачовъ: Сега да го състави г-нъ Геровъ, а за послѣ не може да се остави. Лозята не може да се задължаватъ. Ви казахте, че се задължаватъ лозя.

Председателъ: Въпроса е рѣшенъ. Ако има нѣкое ново предложение по този законопроектъ, да се направи.

Шивачовъ: Имамъ едно предложение относително фабрикацията. «Правото на фабрикацията може да се замѣсти съ постояненъ абонементъ въ размѣръ не помалко отъ 1 левъ на дюлюмъ, за ония производители, които желаятъ да се избавятъ отъ постоянния контролъ на финансовитѣ агенти». (Съгласно). Въмѣсто да се безпокоятъ, да се търси колко ока иматъ и колко нѣматъ, ще си плащатъ по 1 левъ. (Гласове: съгласно).

Поповъ: Понеже се отвори дума за фабрикацията, ще попитамъ: ще ли се зема фабрикация и за ония, които не родятъ?

М-ръ Начовичъ: Азъ мисля, че този параграфъ трѣба да се приеме тъй, както го формулира г-нъ Шивачовъ; защото ще улеснимъ хората въ туй отношение. Съ това нѣма да имъ правимъ спжнки за исплащане на тѣхнитѣ даждия за лозята. Ако остане безъ този членъ, тогазъ споредъ закона ще трѣба да се надзираватъ казанитѣ, ще трѣба да има постоянни финансови агенти, които да слѣдатъ джибрето, което излиза отъ гроздѣто. Това е негодно за съкровището, па и за самитѣ хора, които разработватъ лозята. За това е необходимо да се въведе едно улеснение, което се практикува въ други мѣста. Сир. ония, които искатъ да се избавятъ отъ постоянния надзоръ на финансовитѣ агенти, могатъ да обяватъ на компетентната властъ, че сж съгласни да плататъ по 1 левъ на дюлюмъ, за да сж свободни да произвеждатъ гроздѣ, вино, ракия и пр. да го продаватъ и да правятъ съ него каквото щятъ, безъ да имъ се мѣси нѣкой.

Л. Дуковъ: Като е най-много 1 левъ, дѣто има най-добри произведения, тогава се разбира, че може да бѣде и по-долѣ.

М-ръ Начовичъ: Г-нъ Дуковъ злѣ ме е разбралъ. Не може да се правятъ категории на лозя относително до тая добавочна такса, защото да се тегли гроздѣто, тогава ще паднемъ въ сжщия недостатѣкъ, сиречъ ще обезпокояваме производителитѣ. Какъ се прави въ другитѣ мѣста, въ Франция на примѣръ? Произвеждатъ спиртъ или бира. Правителството тури единъ чиновникъ на тѣзи фабрики, да контролира постоянно произвеждението, на което взиматъ даждие. Нѣкои произвежда на примѣръ 100,000 литри и знае колко даждие плаща въ годината: той плаща на примѣръ 10,000 франка. За да се избави правителството отъ грижата да има на фабриката постоянно чиновникъ, и фабрикантина да се избави отъ казания чиновникъ, става едно съглашение между двѣтѣ страни. Фабриката се съгласи да

плаща годишно, напримър 10—15 хиляди лева и си работи без надзоръ. Ако изработи по-вече, разликата ще е малка, понеже не е трудно да се пресметне, до колко една фабрика отъ единъ извѣстенъ размѣръ е въ състояние да изработи; ако изработи по-малко, то е нейна работа, и тя плаща избавянето си отъ умразния постояненъ надзоръ. Таквизъ сж улесненията, които се даватъ на производителитѣ по другитѣ мѣста. Желателно е, да се въведе същото и тукъ и да се каже въ закона, че производителитѣ или винаритѣ сж свободни да заплащатъ по 1 левъ на дюлюмъ, за да се отърватъ отъ надзора на финанс. агенти.

Шипковъ: Твърдѣ е умѣстно това, което изрази г-нъ М-ръ на Финанситѣ. Но само ако се съгласи г-нъ М-ръ, щото тамъ отъ 2-та лева да се спадне $\frac{1}{2}$ лева и да стане $1\frac{1}{2}$ левъ на поземеленъ данѣкъ и 1 левъ акцизъ.

Манафовъ: Азъ глѣдамъ, че този членъ обѣма и туй когато се произвежда или фабрицира спиртъ. Ако приемемъ туй ще нанесемъ грамадни загуби на съкровището. Отъ друга страна прие се, да се плаща по 2 лева на лозята безъ всѣка разлика. Комисията какво ще направи съ тѣзи лица, ако имъ се наложи още по 1 левъ. Разбирамъ, че на лозята да се плаща по два лева, а инакъ да бждатъ свободни отъ този акцизъ, до когато още не се произвежда нищо, до тогавъ, не имъ се зема нищо. Щомъ си произведе ракия, ще си плати акциза, щомъ не произведе, нѣма да плаща. А просто излиза «нова пѣсенъ на вехтъ гласъ.»

Лазаръ Дуковъ: Предложението е направено отъ г-на Шивачова. Азъ го разбрахъ; но говорихъ върху разяснението на г-на М-ра на Финанситѣ. Г-нъ Шивачовъ каза, не по малко отъ 1 левъ, а г-нъ министръ каза не по много отъ 1 левъ. Сир. може да бжде и $1\frac{1}{2}$ левъ, а може да бжде и $\frac{1}{2}$ левъ. За това да опредѣлимъ да бжде равно 1 левъ. Нито по горѣ, нито по долѣ. Въ също врѣме дохожда да се размѣси въпроса съ г. Манафова, който казва, че онѣзи които не произвеждатъ ракия, да имъ се не зима.

Д-ръ Цачевъ: Азъ до колкото можяхъ да разберъ отъ предложението на г-на Шивачова, виждамъ тукъ, че г-нъ Шивачовъ прави едно предложение за улеснение само на тѣзи, които произвеждатъ вина. Но ако искаме да улеснимъ тази работа, не трѣба да опредѣляме цѣната, а да кажемъ, че тѣзи винопроизводители, или лозари, които искатъ да се освободятъ, за да не имъ ся мѣри ракията, иматъ право да се абонираатъ и този абонаментъ става въ окр. съвѣтъ и се опредѣлява отъ окрѣж. съвѣти. И тѣй ако лозята една година сж изобилни, разбира се, че този абонамента трѣба да бжде по голѣмъ. Ако въ друга година не сж про-

изводителни, абонамента ще бжде по малѣкъ. Трѣба да се опредѣли срока, когато единъ лозаръ се абонира, дали се абонира за 1 година или за нѣколко. Трѣба да се опредѣли едно врѣме. Всѣка година ще ли отива да се абонира, или като се абонира единжъ, този абонаментъ ще ли бжде за всѣкога?

Х. Ангеловъ: Предложението на г-на Шивачова е твърдѣ умѣстно, за да не ставатъ затруднения на приходитѣ и расходитѣ; защото въ турско врѣме, г-да, дохождаха финансови чиновници и чакатъ до дѣто истече ракията да я премежатъ. За това сега да се опредѣли само числото колко да бжде, т. е. да нѣма отъ 1 левъ ни по горѣ ни по долѣ. Да се каже 1 левъ, нито по малко нито по много.

Геровъ: Колкото разбрахъ отъ обясненията на г-на М-ра на Финанситѣ тия сж много умѣстни; защото отъ лозаритѣ само онзи ще го вика, който смѣта, че ще му пустне отъ 1 левъ по вече, а който мисли, че по малко ще му пустне, нѣма да го вика. А колкото за онова което г-нъ Манафовъ, каза, също ще стане; защото, които знае, че ще му пустне за 1 левъ ракия, той ще каже: ела мимѣри ракията. Тогавъ се удовлетворява и единия и другия. Но тукъ напр. има нѣкой 100 дюлюми лозѣ, и продава гроздѣто на другинго. Сега финансовия чиновникъ, отъ кого трѣба да търси лева? Отъ сайбията или отъ онзи, който фабрицира ракията? (Гласове: Отъ сайбията).

Шивачовъ: На г-на Герова ще кажа, че този е въпросъ второстепененъ и зависи отъ условията на самитѣ продавачи и куповачи. Правителството нѣма да дири куповача, а той, който далъ произведението, ще плаща; а този, който желае да се абонира, плаща само по 1 левъ. Съ воведжанието поземелния данѣкъ вмѣсто десѣтъкъ, ние глѣдами да избѣгнемъ контрола, който много лодѣялъ на населението, и това предложение с, да се избѣгнатъ подобни контроли. Именно, който желае да нѣма контролъ, плаща 1 левъ и нѣма да го дирятъ.

Подпред. Ив. Симеоновъ: Като членъ на комисията ще кажа, че това което казаха предговорившитѣ, че става затруднение и разноси, имахми го предъ видъ; но не можяхми да наложимъ на 1 дюлюмъ 1 левъ. Това е несправедливо. Най паче на тѣзи келемета, които не даватъ нито гроздѣ, нито пицо, да имъ положимъ по 1 левъ поземеленъ данѣкъ, послѣ какъ ще имъ го вземемъ? (Гласове: Отъ тѣхъ нѣма да се вземе). За това да плаща за фабрициране толко, колкото е справедливо. Който произвежда по вече, — по вече да плаща, които по малко — по малко. А ако се тури тѣй по 1 левъ, не е справедливо.

М. Велѣвъ: Г-ца! Колкото за г-на Шивачова, които прави предложение и се съгласява и г-нъ М-ръ на Финанситѣ, да нѣма разносики правителството, това е твърдѣ добръ. Азъ ще кажа, за тѣзи сессия нека остане, които има 10 дюлюми да плаща 10 лева. Тѣй щото нито правителството да има разносики, нито народа да има притѣснение. За това да се даде предложението на г-на Шивачова на гласоподаване, и именно съ това да се свърши въпроса.

Председателъ: Има още 6 души отъ г-да представителитѣ, които желаятъ да говорятъ. Желаетъ ли Нар. Събрание да се говори още по тоя въпросъ? (Едни гласове: Желаетъ. Други: — Не желаетъ). Които желаетъ да се говори по този въпросъ, да дигне ржката си. (Болшинство дига). Думата има г. Шишковъ.

Иорданъ Шишковъ: Както казахъ по-напредъ, всичко е умѣстно, което казва г. Шивачовъ и г. М-ръ на Финанситѣ, т. е. да се разясни и едното и другото. Както земледѣлеца плаща десетъка, тѣй сѣщо и който работи лозето, и той трѣбва да плаща данѣкъ на правителството, но само съ това да се намали отъ 2 лева на 1¹/₂ дюлюмината, и акциза да бѣде 1 левъ.

Председателъ: Моля г. Шишкова да не се повърща на въпросъ, който 2 пѣти се е приелъ.

Ако има нѣкой да говори върху предложението на г-на Шивачова, да се възвърнемъ върху него.

Манафовъ: Азъ ще кажа на г. Герова, че не ме е разбралъ, какво искахъ да кажа. Тукъ члена изрично казва, че тукъ не се отнася само до лозята, но се отнася, че и фабрикацията не се изключаватъ, отнася се още до сливови, ябълкови и всѣкакви спиртове, т. е. отъ каквото и да се произвежда спирта, ще се плаща фабрикацията. Заради това ще повторя да кажа, че ако наложимъ лозята съ 1 фр. акцизъ, ще бѣде голѣма неправда, тѣй като лозята могатъ и да не дадатъ произведения и тогава трѣбва отъ не дадено произведение да се плащатъ. Това е незаконно и нередовно.

Геровъ: Искамъ да отговоря на г-на Ив. Симеоновъ; именно, дѣто казва, че 300 или 400 ока щѣли да плататъ, т. е. само онѣзи нѣма да викатъ акцизний надзирателъ, които плащатъ 300 до 400 ока. Тѣ нѣма да викатъ акцизний надзирателъ, тѣ ще се абониратъ и ще платятъ по 1 л., а ония, които знаятъ, че нѣматъ такова произведения отъ келемлета, ще кажатъ: Г-не, заповѣдай и мѣри тукъ ракията. Колкото за това дѣто се казва, дали лозаря трѣбва да плати 1 фр. или кръчмаря, сега ще дойдемъ; напр. кръчмаря ще купи отъ лозарина грозде и кръчмаря и той иматъ фабрика, казани и пр. Ще отиде финансовия чиновникъ и ще

каже: сега ти имашъ тукъ каце, казани, фабрика трѣбва да платишъ. Тогава какво трѣбва да плати? Трѣбва ли да се иска и отъ единий и отъ другий; заради това трѣбва да се опредѣли, че ще се земе това отъ лозарина, т. е. отъ сайбията, а не отъ оногова, който е купилъ отъ него гроздето.

Шивачовъ: Този въпросъ е ясенъ, защото общеприето нѣщо е, че щомъ има единъ налогъ, първоначално е длъженъ да плати продавача, но може би да има особенни условия между продавача и куповача, тогава да се споразумѣятъ, а правителството все ще знае онѣзи, които продаватъ. На г-на Манафова ще кажа, че всѣко нѣщо, когато става доброволно, не може да бѣде противозаконно. Тукъ е казано, именно, който желаетъ, ще му се зема 10-а частъ отъ произвѣдението на оногъ, който продава. Въпроса е твърдѣ ясенъ.

Попповъ: Азъ ще кажа на г-на Манафова, че тукъ този чл. не се отнася само до лозята, но и до други каквито и били произвѣдения, които могатъ да даватъ спиртъ. Заради това финансовий М-ръ каза, че за улеснение на тѣзи притѣжатели, които иматъ малко произвѣдения, трѣбва да се приеме това; за да не ставатъ главоболия. Разбира се, които има 500 или 50 ока, ще каже на финансовий чиновникъ: ела и виждъ ракията, и тѣй ще плати акциза. Този членъ не може да се обясни.

Ст. Х. Добревъ: Искамъ да кажа...

Председателъ: Моля г-да представителитѣ, да се не разговарятъ по между си, защото, когато дамъ на нѣкого отъ тѣхъ дума, не чуватъ.

Ст. Х. Добревъ: (Продължава). Искамъ да кажа, че предложението на г-на Шивачова, разяснено отъ г-на М-ра на Финанситѣ, е твърдѣ умѣстно. Колкото за това, дѣто казва г-нъ Ив. Симеоновъ, че трѣбвало да се плащатъ повече пари за акцизъ, отъ колкото за произвѣдението, това е излишно.

Л. Дуковъ: Азъ мисля, че се освѣтлихме и не трѣбва, както правимъ всѣкои пѣтъ, тѣй да си отговаряме единъ на другъ, защото това е безполезно. Най-сетнѣ да погледнемъ на въпроса тѣй по отблизки. Азъ мисля, дѣто предложихъ г-нъ Манафовъ и г-нъ Попповъ, ако прибавимъ думата: «не по-много отъ 1 франкъ», разбира се, ще се удовлетвори и едното и другото. Защото, както виждате, ако бѣде по-много, той ще бѣде принуденъ да каже: не щѣ да дамъ нито единъ левъ, ела мѣри. Така щото, ако кажемъ тукъ, както казва г-нъ Шивачовъ, отъ една страна той ще се затрудни, сир. притѣжателя, а отъ друга страна правителството, а сѣщеврѣменно искаме да нѣма затруднения. Ние ускаме и питата да бѣде цѣла и кореме пълненъ. Сир.,

като се каже, «не по-много отъ 1 л.», тогазъ се удовлетворява и желанието на г-на Манасова и Попова, а също и редактираний отъ г-на Шивачова членъ, само като се каже: «не по-много отъ 1 л.» всичкитъ нѣща влизатъ въ него и се разумѣва. Моля г-на Шивачова, да поправи своето предложение, и да притури тази прибавка, и да се даде члена на вотирование.

Подпредсѣд. Ив. Симеоновъ: Азъ ще възразя на г. Добръва, че не ме е разбралъ, какво съмъ говорилъ, защото азъ съвършено друго съмъ говорилъ. Но не искамъ да се губи време; защото тамъ въ протокола стои за всѣкий какво е хортувалъ. Азъ казахъ, че не е справедливо това. Ето защо, че тукъ не е само за спиртниѣ пития отъ лозето и отъ гроздето, но тукъ се разбира и отъ разни материали, като напр. сливи, ябълки и т. н. Сега, когато направимъ да зимаме дюлюмщина по 1 фр. за фабрикация, тогава какъ ще зимаме отъ сливитъ и ябълкитъ за фабрикация? Това не е приспособимо и не е справедливо. Заради това, моля, да си остане както комисията го е намѣрила за добръ, правото за фабрикация.

М-ръ Начовичъ: Тукъ се приема за онѣзи, които произвождатъ спиртливи пития, било отъ круши, ябълки, или сливи; а тѣ всички подлежатъ на таксата за фабрикация по единъ левъ на дюлюмъ, но тѣ оставатъ да се споразумѣятъ съ финансовитъ власти, и то, ако е възможно да стане — ако го намѣратъ финансовитъ власти за възможно. Съ туй предложение на г-на Шивачова се внася единъ новъ начинъ на дѣйствиe. Нѣма съмнѣние, че за произвеждане на спиртове и ракия трѣбва да има надзоръ и абонаментъ; но за сега закона не може да го предвиди. За обяснение ще кажа, че онѣзи, които произвеждатъ спиртове или ракия отъ ябълки, круши и пр. могатъ да се откупуватъ съ абонаментъ. Мисля за потрѣбно, да кажа въ общо, че чл. 5 не се отмѣнява, защото, ми се струва, че никой отъ г-да представителитъ не е искалъ неговото отмѣнение. Тоя членъ гласи така: (Чете го). «Произвеждане на спиртови пития, отъ каквато материя и да би били е подчинено на една такса називаема «право за фабрикация». Той не се отмѣнява, той си остава въ закона, и предложението, което прави г. Шивачовъ е едно допълнение, единъ новъ членъ, който улеснява споредъ мнѣнието на г-на Шивачова производителитъ на спиртливитъ пития.

Шишковъ: Понеже нѣкои г-да представители пожелахъ, да се прочете още веднажъ моето предложение, азъ ще го прочета. (Чете): «Такситъ на акциза се опредѣлятъ по 1 левъ на дюл. на ония производители, които желаятъ да се

освободятъ отъ финансовъ контролъ на финансовъ агентъ».

Предсѣдателъ: Който приема предложението на г-на Шивачова, да дигне ржката си. (Болшинство дига). Значи, приема се.

Мисля, че ще да има нѣкое ново предложение. (Гласове: Нѣма). Ще туря на гласоподавание цѣлий законопроектъ.

Лазаръ Дуковъ: Азъ ще моля г-на докладчика да прочете неговий членъ наедно съ прибавката отъ г-на Герова, за да се произнесемъ върху него.

Докл. Аневъ: (Чете) «Убититъ отъ градъ лозя се освобождаватъ отъ даждие въ размѣра на загубата. Тази загуба се констатира отъ надлѣжнитъ администр. власти.»

Дуковъ: Тукъ се разумѣва същото, което щѣхъ да кажа. Азъ само ще наумя, че ако иска нѣкой да говори върху това нѣщо, защото нѣкой пжтъ се случаватъ поврѣди по лозята отъ градъ, нѣкой пжтъ, особено пролѣтно време отъ слана, която ги поврѣжда съвсѣмъ като града. Ако виждате за добръ, тогазъ да се приложи и за това нѣщо, ако ли не виждате, тогазъ да се не прилага. (Гласове: Неможе.)

Предсѣдателъ: Ще се тури на гласоподавание цѣлий законопроектъ. Който не приема законпроекта за лозята и спиртливитъ питиета, да дигне ржката си. (Никой не дига). Приема се.

Секр. Щърбановъ: Азъ имамъ едно запитвание къмъ г-нъ М-ръ на Външнитъ работи и Исповѣданията, и при всичко, че чакахъ да благоволи и да дойде тукъ та въ негово присѣствие да го направи, но тъй като не дойде, прося позволение да прочета запитванието си, и послѣ да го проводи бюрото на г-нъ М-ръ на Външнитъ работи и Исповѣданията. (Чете):

„ЗАПИТВАННИЕ

къмъ г-на М-ра на Външнитъ работи и Исповѣданията.

Агенцията «Хавасъ» съ една депеша съобщава, че Лондонската конференция относително Дунавский въпросъ е била рѣшила, да приеме Ромжния въ рѣчената конференция съ свѣщателенъ гласъ, Сърбия и България не били приети даже и съ свѣщателенъ гласъ. Желая прочее, да имамъ обяснения отъ г-нъ министръ по този въпросъ, и да ми се каже, какво мисли правителството да прави въ случай, че Лонд. конференция приеме рѣшения противни на интереситъ на Княжеството».

М-ръ Грековъ: Г-да представители! Г-нъ Стоиловъ не можа да дойде днесъ тука, защото имаше други работи, които не търпятъ никакво отлагане. Азъ имамъ случай преди да дойдъ въ Събранието да се видя съ г-на Стоилова и за това се позабавихъ днесъ. Той, между другото ми каза, че снощи още е далъ заповѣдъ на представителя ни въ Лонд. Конфер. да протестира отъ името на Българското правителство, като е съобщилъ това на другитѣ наши агенти, за да съобщатъ това, както на посланицитѣ, така и на правителствата, при които сж акредитирани. Разумѣва се, азъ не можъ да дамъ по-обширни разяснения върху тази работа, защото той ми каза тѣзи думи на преминуване и не ми разказа всичкитѣ подробности на въпроса. Азъ мисля, че като се събщи тази интерпелация нт г-на Стоилова, той безъ друго ще дойде утрѣ тукъ и ще даде надлѣжнитѣ обяснения на г-да представителитѣ. (Гласове: съгласни.)

Председателъ: На дневний рндъ стоятъ прошения. Г-нъ докладчикътъ на прошетарната комисия, да благоволи и заеме мѣстото си.

Докл. Бошняковъ: По причина че сж постѣпили много прошения, комисията е направила кратки резюме отъ всичкитѣ и ще даде вкратцѣ своитѣ заключения. Затова моля г-да представителитѣ, да обърнатъ внимание на това което четж.

(Чете): Прошение отъ работници служащи при желѣзницата Варна-Русчукъ; прощението подписано отъ 23 души мастори, машинисти и пр. Просителитѣ се тѣжатъ, че въ продължение на 10—15 години сж служили при тазъ желѣзница; че отъ нѣкое врѣме насамъ ги извадили по нѣкои причини и замѣстили съ други чиновници; че останали въ твърдѣ бѣдно положение, и като сега нѣматъ никаква защита, като явяватъ, че въ турско врѣме имало особенъ агентинъ, които ги защищавалъ, молятъ Нар. Събрание, да помоли надлѣжното Министерство, да имъ укаже защита и влѣзе въ споразумѣние съ управляющій желѣзницата, за да имъ се даджтъ длѣжности и да можтъ да искарватъ препитанието си.

За таква работа, разбира се Нар. Събрание не може да направи нищо, и комисията е на мнѣние, да се проводи прощението въ М-вото на Външнитѣ Дѣла, за да се направи нуждното, и ако е възможно да се удовлетвори прощителитѣ.

Председателъ: Приема ли Нар. Събрание мнѣнието на комисията? (Приема се.)

Докл. Бошняковъ (чете): Прошение отъ съдържателя на една гостинница въ Ломъ, нѣкой си Кириякъ Агустъ — не

се че хубаво името му; тѣжж се, че финансовий секретаръ и управителятъ се распорѣдили и му зели нѣщо новече отъ колкото се слѣдва да плати за патентъ; моли Нар. Събрание, тѣй като е молилъ и министерството, да се распореди щото ако е възможно, платенитѣ отъ него 300 лева да му се повърнатъ.

Такова нѣщо Нар. Събрание като не може да направи, комисията е на мнѣние да се проводи това прошение въ Министерството на Финанситѣ, което има свѣдения и може да удовлетвори просителя, ако е възможно.

М-ръ Начовичъ: Вѣроятно е, че просителя ще е чуждъ подданикъ, и чужденцитѣ плащатъ, не както мѣстнитѣ подданици, но по 25% отъ кирията, която плащатъ за помѣщението си. По много отъ чуждитѣ подданици плащатъ и по-сѣжни кирии, отъ колкото българскитѣ подданици, затова имъ се пада да плащатъ и по-много патентъ, отъ колкото плащатъ мѣстнитѣ подданици отъ I-й разрядъ. Но въ всѣки случай нека се препроводи това прошение въ М-вото на Финанситѣ, и азъ, ако има причина, ще го удовлетвори. (Гласове: съгласни!)

(Подпредседателъ Ат. Минчовъ заема председателското мѣсто.)

Подпр. Ив. Симеоновъ: Понеже сега е думата за патентитѣ на питейнитѣ завѣдения, азъ имамъ да питамъ г-на М-ра на Финанситѣ, защо тѣй, както каза г-нъ М-ръ на Финанситѣ, не е съобразно и за българскитѣ подданици? Тѣзи иностранны подданици плащатъ много по-малко отъ нашитѣ, защото тѣмъ е наложено по кирията, а тия кирията право необаждатъ. Ако има нѣкой завѣдение за 30—40 пола, тия казватъ 20 пола; слѣдователно тѣхнитѣ кирии падатъ по малко, отъ колкото на българскитѣ. Има единъ законъ, който се практикува за питейнитѣ завѣдения. Тозъ законъ казва, да се раздѣли на разряди; у насъ за сега споредъ 28-й членъ както е казано, да се приспособи е невъзможно. Затова азъ моля г-на М-ра на Финанситѣ, да се измѣни тозъ членъ, защото е неприспособимъ у насъ. Може да е приспособимъ въ други мѣста, но въ насъ е неприспособимъ. Нис не можемъ за сега да раздѣлимъ тѣзи завѣдения на разрѣди. Напр. въ една първа улица има нѣкой, който плаща 3000 гроша, продава питейни работи и се храни, а другъ съ 100.000 гроша капиталъ въ сѣщата улица търгува и повече алтъшъ веришъ има, и послѣ първия да плаща 100 фр., а втория 70 франка. Заради това, моля г-на М-ра на Финанситѣ, тозъ законъ да се преработи и поправи.

М-ръ Начовичъ: Истина е, че по-вечето пжтя хората не казватъ истината, когато тая истина ще имъ докара едно

по-голъмо даждие, така и притѣжателитѣ на гостилницитѣ ще криятъ по всѣка вѣроятностъ величината на наема, колкото плащатъ. Но на всѣкъждѣ, мисля, че градскитѣ съвѣти не сж се отдавали само на тѣхнитѣ показания за наема имъ, но сж оцѣнявали аналогически кирията, които сж трѣбали да плащатъ за помѣщението си. Напр. ако единъ държи дюкянъ на който кирията струва 100 пола и съдържателътъ каже, че плаща само 20 пола, Градския Съвѣтъ не взема това негово показание въ внимание, но му налага патентъ върху наема отъ 100 пола, като зема за основа другитѣ дюкяни въ околността. Азъ мисля, че другъ цѣръ отъ тогози за туй нѣщо не може да има, освѣнъ да се постигне по този начинъ: да се опредѣля кирията аналогически, споредъ наемитѣ на другитѣ дюкяни и магазини въ околността.

Колкото за този членъ, за който г-нъ Ив. Симеоновъ споменѣва, въ него е казано, че трѣба да се взематъ въ внимание улицитѣ, когато се опредѣляватъ разрядитѣ, азъ съмъ напълно съгласенъ, че той е неприспособимъ за България и азъ благодаря на г-на Ив. Симеоновъ, за гдѣто подигна този въпросъ въ Народ. Събрание, и моля ако не да се измѣни този членъ, поне да се произнесе Нар. Събрание, че у насъ разрядитѣ немогатъ да се опредѣляватъ по улицитѣ, но по търговията, и то да се запише въ протоколитѣ. (Гласове: съгласни!). Азъ съмъ билъ всѣкога на това мнѣние и ако бѣхъ дошълъ по-рано въ Финансовото Министерство, азъ щехъ да наредя за текущата година, да се опредѣлятъ разрядитѣ по търговията, а не по улицитѣ. За текущата година ще наредя тая работа по по-справедливия начинъ, а не както е турено въ законътъ. (Гласове: съгласни!).

Подпр. Ив. Симеоновъ. Азъ отъ обясненията на г-на М-ра на Финанситѣ съмъ доволенъ. Само туй искахъ да кажа и туй желаяхъ да стане, защото като кметъ отъ града Русчукъ зная, че е имало доста много неприятности съ тѣзи питейни завѣдения. Нѣкои сж давали прошения и въ М-вото на Финанситѣ, а повечето сж дохождали въ Градския Съвѣтъ и сж правили голѣмъ шумъ. Колкото за онова, гдѣто за аналогия на кирията, че могли градскитѣ съвѣти да приспособяватъ, колкото плаща комшията му, да приспособятъ на иностранцитѣ, то е невъзможно, понеже зная отъ практика, че иностранцитѣ правятъ икономически контракти; до него комшията плаща 40 пола, а той е направилъ икономически контрактъ и го е потвърдилъ въ сѣда за 20 пола. Може ли да знае Гр. Съвѣтъ или кмета, че е станалъ икономически контрактъ? Зарадъ туй не може финансовия чиновникъ, да му туря повече отъ онова, отъ колкото е потвърденъ въ Градския Съвѣтъ или Сѣдѣтъ. И на основание

на този контрактъ налага му се напр. такова право на питейното завѣдение, а пакъ нашигѣ, ако и по-малко да се полага споредъ разрядитѣ, плащатъ повече отъ колкото чуждитѣ подданици; ако напр. иностранца за хиляда, двѣ хиляди оки спиртътъ плаща 100 или 150 фр., нашия плаща 200 франка. Но като каза г. М-ръ на Финанситѣ, че този законъ ще се измѣни, азъ съмъ съгласенъ идоволявамъ се.

М-ръ Начовичъ: Относително до чуждитѣ подданици това измѣнение стана, защото представителитѣ на силитѣ настояваха на основание сжществуващитѣ капитулации и търговескитѣ трактати, които сж въ сила и у насъ. Правителство всѣкога се е трудило да унищожи тѣзи трактати и капитулации и може би презъ текущата година ще направи по-сериозни постѣпки предъ правителствата, за да се поправи несправедливостта, която сжществува въ отечеството ни въ това отношение. Но до тогызъ азъ невиждамъ друго сръдство да може да се измѣни този редъ, защото ще подигнемъ пакъ цѣла Европа, всичкитѣ държави противъ насъ, което е, както и вие виждате, нито умѣстно, нито желателно. Правителството трѣба по-напредъ да се постарее да унищожи главнитѣ пречки. За това азъ мисля, че за сега не може да се намѣри другъ начинъ за поправление на недостатъка, за който се говори, освѣнъ, гдѣто е възможно, като оцѣняватъ градскитѣ съвѣти стойността на наемитѣ на помѣщенията, които занимаватъ чуждитѣ подданици, по аналогия съ другитѣ околни помѣщения.

Д-ръ Пачевъ: Тѣй като видѣхме по-напредъ, че Народното Събрание желае измѣнението на тази статия относително питейното даждие, която г-нъ Ив. Симеоновъ предложи съ съгласието на г-на министра, азъ бихъ помолилъ г-на м-ра да направи предложение и да се вотира, за да има сила. Да не оставяме това само въ протоколитѣ на Нар. Събрание, а да се формулира и да се даде на гласоподаване и да стане по редъ законенъ, тѣй като то има характеръ финансиаленъ.

М-ръ Начовичъ: Този питеенъ уставъ има цѣлъ нужда отъ преобразование, и министерството е приготвило новъ законопроектъ по този въпросъ, но защото не е възможно да се внесе въ тази сесия, за туй ще остане да се разглѣда въ бѣдѣщата сесия. А да се измѣни сега само единъ членъ, мисля, че е излишно, защото щомъ Нар. Събрание се произнесе че е съгласно съ моитѣ възглѣдове, върху тоя членъ, то той ще се практикува. Азъ ви казахъ, че щѣхъ да направя това измѣнение и самъ, защото така го изискватъ мѣстнитѣ обичаи и интереситѣ на търговцитѣ. (Гласове: Съгласно.)

Бобчевъ: Щѣхъ да обясня за икономическитѣ контракти, но понеже г-нъ м-ръ ги доказа добръ, азъ се освѣтлихъ и си отглаголювамъ думата.

Подпр. Ив. Симеоновъ: Неможемъ да настояваме да се измѣнятъ капитулациитѣ съ другитѣ държави, но менѣ е повече думата членътъ 28-й да се измѣни, както по-напредъ каза г-нъ М-ръ на Финанситѣ. И желая, Нар. Събрание да постанови, щото тозъ членъ да се измѣни отъ марта, защото тѣзи питейепродавци сж зели патенти за до марта. Заради това моля г-на м-ра, да го измѣни и тури въ практика отъ настоящий мартъ, защото ако сега не се измѣни, ще има голѣми главоболия.

М-ръ Начовичъ: Ще стане.

Геровъ: Азъ желая, щото при нашитѣ търговци, които се занимаватъ съ пития, да се зематъ предъ видъ ония странни, които най-много плащатъ за кирия, да плащатъ и нашитѣ толкозъ, които се занимаватъ съ тозъ занаятъ, както страннитѣ. Има най-много, както каза г-нъ Иванъ Симеоновъ, че продаватъ по 1000—2000 ведра, а плащатъ 20 пола или 500 фр.; да плати и нашия колкото и странния. Ако оставимъ ние да глѣдаме кирията, както напр. въ Русюкѣ и Варна, гдѣто сж повече странни, и ако ги оставиме тѣй да плащатъ споредъ кирията, то нашитѣ, които се занимаватъ съ тозъ занаятъ, съвършено ще пропаднатъ; защото страннитѣ ще плащатъ 20 или 30 фр., нашитѣ ще плащатъ 150 фр. За това съмъ съгласенъ, да плащатъ и нашитѣ, колкото плащатъ страннитѣ.

Шивачовъ: Не съмъ противъ възгледоветѣ нито на г-на Герова, нито на г-на Ив. Симеонова, но въпросътъ е тукъ, че нѣма законътъ предъ насъ. Ако г-да представителитѣ желаятъ да се измѣни тозъ законъ, тогава нѣма друго освѣнъ да се внесе законътъ изново въ Нар. Събрание. Азъ ви увѣрявамъ, г-да представители, че до колкото азъ знамъ, има и други нѣкои неприятности, които не малко врѣдять за напредъта на това съсловие, за което говоримъ сега; но въпросътъ е, че ако се измѣни единъ членъ, трѣба да се внесатъ всичкитѣ. Зарадъ туй, по-добръ е, да се отложи това. (Гласове: на дневний редъ!)

Дуковъ: Сжщето и азъ щѣхъ да кажа. Най-напредъ, азъ не съмъ чюлъ 28-й членъ, за да можъ да се произнесъ върху него. За да се измѣни единъ членъ, трѣба по-напредъ да се чуе, а не само да натоварваме г-на М-ра, да го промѣнява самъ. Или изцѣло да се промѣни тозъ законъ, или по настояванието на г-на Ив. Симеонова 28-й му членъ. Ако настоява г-нъ Ив. Симеоновъ, нека го прочете и да го чюемъ и ние.

М-ръ Грековъ: Г-да! Азъ незная, защо се подигатъ съвършено безполѣзни въпроси. До колкото разбрахъ разискванието и предложението на г-на Ив. Симеоновъ, тукъ не се касаяше за промѣнението на 28 й чл. а се касаяше до тълкуванието на тозъ членъ, защото 28-й членъ говори не само за улицитѣ, но говори и за търговията; и че това е тѣй, всѣки отъ Васъ знае, че въ една и сжща улица може да има една кръчма отъ първий разрядъ, а друга отъ вторий разрядъ; защото, ако на едного дюкянчето е мѣничко и ако търговията му е ограничена, той ще плаща по-малко патентъ. Слѣдователно, тукъ се касае за интерпретацията на законътъ, щото когато се правятъ разрѣдитѣ, да не се обръща внимание просто на улицитѣ, но и на големината на търговията. Колкото е голѣма търговията на челоуѣка, споредъ нея да му се полага и разрѣдътъ, къмъ който ще принадлежи. Слѣдователно, нѣма нужда да се измѣнява законътъ и нѣма нужда да се чете 28-й членъ. Тукъ просто се касае за тълкуванието на 28-й членъ, и въпросътъ е толкозъ ясенъ, щото г-да представителитѣ, безъ да иматъ страхъ, че ще направятъ нѣкое зло, да се съгласятъ съ това тълкувание, което нѣма никаква друга цѣль и нѣма да има никакъвъ другъ резултатъ, освѣнъ при опредѣлението на разрѣдитѣ на питейнитѣ заведѣния, да се има предъ видъ не само улицата, дѣто се намиратъ тѣзи заведения, но и състоянието на търговията или продажбата на тозъ челоуѣкъ, голѣмината на магазинята, количеството на капиталътъ и прочее, условия, които можътъ да спомогнатъ за по-правилното расхвърляние на това даждие.

Иваница Симеоновъ: Отъ разнитѣ обяснения на г-на Министра Грекова азъ се задоволявамъ; нѣ 28-ий чл. понеже не се практикуваше добръ, азъ казахъ, че единъ челоуѣкъ, които е много ограниченъ съ своята търговия противъ другъ единъ, не трѣба да плаща толкозъ. Нѣ когато търговията е голѣма, а не плащатъ равномѣрно: то трѣбва да се направи нѣкоя съразмѣрностъ, и на когото търговията е по-голѣма, да плаща повече. Заради това тѣзи разрѣди да станатъ споредъ състоянието на челоуѣка, както и споредъ търговията, която върши, а не само споредъ улицата. Г-нъ Министръ на Финанситѣ каза, че ще го направи, и че ще земе въ бждѣще въ внимание и търговията и състоянието на търговеца. Това искахъ да кажа, а не казахъ да се промѣни закона, нѣ само да се практикува по-добръ. Г-нъ Министръ твърдѣ добръ обясни това.

Шивачовъ: Ако е въпросътъ за разяснение, то азъ не съмъ противъ това: нѣ да дава Народното Събрание тълкование, то азъ не разбирамъ това. Разбирамъ да се тъл-

кува закона, нъ да го имаме предъ очитѣ си, и щомъ нѣмаме закона предъ очитѣ си, то не може да се прави никакво тълкувание или измѣнение. Ако желае г-нъ Иваница Симеоновъ, да се тълкува закона, то трѣбва да се отложи тосъ въпросъ за другъ пѣтъ. (Гласове: исчерпано е!) Человѣкъ трѣбва да знае членѣтъ, и тогава да го тълкува.

М-ръ Грековъ : Г-да представители! Азъ най-сетнѣ не може да искажа освѣтъ съжаление, че врѣхъ толкосъ прости въпроси, които человекъ трѣбва да ги разбира отъ първи пѣтъ, ние се подигаме и говоримъ 2 или 3 пѣти и казваме работи, отъ които не може да излѣзе никоя полза. Какво казва г-нъ Шивачовъ? Той казва, че трѣбвало закона да го видимъ, когато трѣбва да го интерпретираме. То азъ казвамъ горѣ доле съдържанието на статията, а интерпретирането на Народното Събрание трѣбва да бѣде съобразно съ съдържанието на статията; щомъ статията нѣма таково съдържание, което се казва тукъ: то интерпретацията, която дава Народното Събрание, не е възможно да се приспособи. Ако въ тѣзи статия не се говори за опредѣлението разрядитѣ на питейнитѣ завѣнения: то питамъ, какъ може да се приспособи тѣзи интерпретация и това тълкувание? То не може да се приспособи, и тогава нѣма и страхъ, че ще бѣде така или иначе. Тозъ въпросъ се подигна отъ г-на Иваница Симеонова, и г-нъ Симеоновъ направи много добръ, че го подигна, защото има нѣкой неправилности и неточности, които произлизатъ именно отъ едно твърдѣ юдаическо приспособление на 28 чл. Г-нъ Симеоновъ поиска, щото Народното Събрание да даде тълкование на този членъ, и щото правителството да може въ по-широки размѣри да го приспособи. Правителството да глѣда не само на улицитѣ при определяване патентитѣ, нъ и на капитала и на продажбата, на голѣмината и широчината на магазинитѣ; тѣй щото опредѣлението на този налогъ да стане по-правилно и по-точно. Какво има отъ туй, ако се постанови, че това нѣщо тѣй трѣбва да се направи за напредъ? Защо Народното Събрание да го остава за другъ пѣтъ, когато може да го рѣши сега? Тогава да се внесе закона, да го преглѣда една комисия, да се докладва тукъ, и то всичко да стане само и само, защото г-нъ Шивачевъ искалъ тѣзи работа да стапе тѣй. Азъ мисля, че това не е пѣтно, и че не трѣбва да стане тѣй, защото г-да представители, врѣмето е кратко; ви имате много работа; бюджета не се е захваналъ, и кога може да прегледате и закона за патентитѣ и пр. Тукъ се дава по подигнатия въпросъ отъ Народното Събрание едно тълкование, отъ което врѣда не може да се докара, и азъ не разбирамъ, защо да се отлага тосъ въпросъ. Или ако не

искате да давате тази интерпретация на този законъ, както предлага г-нъ Шивачовъ: то ще каже да продължаватъ да ставатъ и за напредъ неправилности и неточности, които предизвикаха заявлението на г-на Симеонова. Ето какъвъ резултатъ ще излѣзе, ако ще послѣдвате пѣтъ, които показва г-нъ Шивачовъ. (Гласове: исчерпано е, на дневенъ редъ!)

Председателъ : Желаетъ ли Народното Събрание да се продължава разискванието на тойзи въпросъ? (Не желае). Който желае да се продължава, да си дигне рѣката. (4 дигатъ). Значи Народното Събрание не желае да се разисква повече тойзи въпросъ. Г-нъ докладчикъ да слѣдва.

Докладчикъ Бошняковъ : Прошение отъ бившии Берковский округъ, а сега Берковска околия, подписано и подпечатано отъ 42 общини. Просителитѣ между другото молятъ намаление на данъка за лозята, която проща се удовлетворява съ новий законъ, който вотирахме. Второ просятъ откривание на единъ окръженъ сѣдъ, било и съ едно отдѣление, въ града Берковица. За мотиви предлагатъ далечностъ къмъ Ломъ и къмъ София и Вратца, и числеността на населението, като казватъ, че много разноси се направили за отивание до Ломъ и София да се сѣдятъ. Подобно прошение за откривание сѣдилище има и отъ градъ Търнъ снабдено съ 42 подписи и печати на общинитѣ; между другитѣ има нѣколко и граждански подписи. Сжщитѣ мотиви и доказателства предлагатъ въ своето прошение, като искатъ да се открие поне едно отдѣление отъ окръжно сѣдилище въ Търнъ, за да се улесняватъ нуждитѣ на населението. Комисията като има предъ видъ нуждитѣ на населението, мисли да се откриятъ въ тѣзи мѣста сѣдилища, като се земе съгласието и на г-на Министра на Правосѣдието.

Йорданъ Шишковъ : Господа прѣдставители! Отъ даденитѣ обяснения отъ страна на г-на докладчика по това прошение, азъ забелѣжихъ, че то е подадено отъ жителитѣ на г. Берковица заедно съ онѣзи на окръга, или по добръ да кажа, околията.

Колкото можавъ да разбере, това прошение е подадено замо върху двѣ точки и то:

- 1) за намаляванието налога на лозята и
- 2) да се възстанови окръжното управление и окръжното сѣдилище въ градътъ Берковица.

Азъ, г-да прѣдствители, като жителъ на този градъ и като познавамъ по отблизко нуждитѣ на тамкашното население, за това считамъ себе си за длъженъ да дадемъ нѣкои обяснения по този въпросъ.

Колкото се касае до налога на лозята, азъ нѣма нищо да говоря; за това че този въпросъ се вече рѣши.

Азъ ще поговоря само върху въпроса за сѣдилището. Г-да представители, дѣйствително отъ закриванieto окръжното сѣдилище въ г. Берковица, произлѣзоха голѣми спѣнки, голѣми затруднения даже и пропасти, на тамкашното население.

Думата, която произнесохъ, пропасти то е значителна, за това нека ми бѣде позволено да докажа това нѣщо:

За да докажемъ това, азъ ще поговоря само върху едно дѣло, макаръ че тѣ сѣж по-много.

Дѣло, възбудено мѣжду двама граждани и прѣнесено въ Вратчанский Окрѣженъ Сѣдъ прѣди двѣ години, и още не рѣшено!

Г-да прѣдставители! по това дѣло тѣжжщитѣ се старни сѣж ходили отъ Берковица въ Вратца около 10—15 пѣти, а тѣжжщитѣ се страни не двама, а 5 и 10 души. Тѣжителъ, тѣжимъ, свидѣтели на тѣжителя, свидѣтели на тѣжимия, вѣщи людие и пр.

На примѣръ, тѣй щото като прѣсметне чловѣкъ, ще види, че 15 пѣти по 10 души, става 150 души, отъ гдѣто сѣки единъ отъ тѣхъ е израсходвалъ не по малко отъ 40 лева, а затова сѣки ще повѣрва защото по 20 лева най-малко ще даде само за разѣзди, т. е. за отивание и върцаніе; слѣдователно по това дѣло сѣж се похарчили 6,000 лева безъ обаче да се смѣта на тѣзи хора денгубата и пр., а самото дѣло е отъ 2—3,000 лева.

Но да ли Окрѣжний Сѣдъ е виноватъ въ туй отношение? не, никакъ не; за това че нито сѣдѣтъ, нито тѣжжщитѣ се страни знаятъ, нито сѣж можли да прѣдвидатъ, какво именно, т. е. какви доказателства, какви свидѣтелства ще имъ станатъ нужни да прѣдставятъ на сѣдилището, за да може да имъ се рѣши дѣлото изъ веднѣжъ.

Това нѣщо може да се узнае само тогава, когато се почне разбирателство на дѣлото и щомъ се покажѣтъ отъ нѣкоя страна нови доказателства или же пъкъ нови свидѣтелства, тогава сѣдѣтъ волею и неволею е принуденъ да отложи дѣлото за други пѣтъ.

Проче с ето, г-да прѣдставители, отъ що произлиза пропастьта.

Но ако бѣше сѣдилището въ Берковица, щѣха ли да станатъ тѣзи отлагания? щѣха ли да ставатъ тѣзи разноси и денгуби? Не, никакъ не, именно за това, че сичкитѣ нови доказателства или же свидѣтелства, които би произлѣзли, можаха да се събератъ отъ сѣдѣтъ въ расстояние на два часа или поне въ два дена, и дѣлото щѣше да бѣдо рѣшено.

Г-да прѣдставители! Въ такъвъ случай азъ ще забѣлежъ, че правителството ако е направило това распорѣждане съ

цѣль за улеснение на населението, т. е. на противъ не за леснина, а за затруднения и спѣнки; или же пъкъ ако е станало това распорѣждане отъ кѣмъ икономическа точка зрѣние, то за жалостъ азъ не виждамъ никаква икономия да има тука, а именно: сега като виждамъ, че има вѣче прѣдъ очитѣ ни законъ за общинитѣ и на когото членъ 78. дава право на тѣхнитѣ кметове да рѣшаватъ искове по гражданскитѣ дѣла до 60 лева и така сѣщо и да налагатъ глоби по углавнитѣ дѣла до 20 лева.

Слѣдователно въ такъвъ случай намъ не сѣж нужни двѣ мирови сѣдилища, които имамъ дигѣсъ, едно въ Берковица и едно въ Кутловица.

А най практично, справедливо и полезно би било, по моето мнѣние, ако се съгласимъ, г-да прѣдставители, да се събератъ двѣте мирови сѣдилища на едно, и г-нъ Министръ на Правосѣдието да благовони и назначи единъ отъ мировиитѣ сѣдий за прѣдсѣдатель, другия за членъ и единъ отъ секретаритѣ тоже за членъ; и въ такъвъ случай ще стане цѣль съставъ на едно сѣдилище съ едно отдѣление, безъ да се принесе нѣкой ущербъ на държавното съкровище.

А що се касае за сѣдебенъ слѣдователъ, сѣдебенъ приставъ, за тѣ нѣма нищо да говоря. За това именно, че тѣ сѣж си на лице и сега, безъ да има окр. сѣдъ въ Берковица

А прокуроръ или помощникъ прокурора спорѣдъ моето мнѣние е излишенъ: само ще трѣбва сѣдебни засѣдатели, на които ще сѣж нужни за суточни прѣзъ годината около 2,000 лева.

Слѣдователно ако е това затруднение и тѣзи спѣнки на 70,000 жители само за 2,000 лева, азъ ви увѣрявамъ, г-да прѣдставители, че това население съ сѣко благодарение и съ разгърнати рѣцѣ ще приеме да заплати не 2,000, а 7,000 лева, стига да имъ се удовлетвори желанието и да се отърватъ отъ тѣзи затруднения и разноси.

За това г-да прѣдставители, азъ съмъ на мнѣние и вѣрвамъ, че и вий ще се съгласитѣ съ мене, като съмъ пълно убѣденъ, че и г-нъ Министръ на Правосѣдието нѣма да се съпротиви на моето законно и справедливо предложение, да се рѣши, щото да се въстанови едно окръжно сѣдилище съ едно отдѣление въ г. Берковица.

Смея още да кажа, че въ случай ако остане и за напрѣдъ това население въ сѣщото неловко положение, бѣдете увѣрени г-да прѣдставители, че много хора има и много още ще послѣдватъ да се отказватъ отъ своитѣ искове. Тоже много има и много ще послѣдватъ да се отказватъ отъ сѣкакви свидѣтелски показания, т. е. да се кълнатъ и доказватъ, че

незнаятъ онова, което знаятъ, и то само за да се отърватъ отъ затруднения и разноски.

Министръ Грековъ : Г-да представители! въпроса, който се подигна тукъ е твърдъ важенъ. Наистина правителството трѣбва да даде на жителитѣ отъ венчкитѣ мѣста възможностъ да иматъ правосѣдие, както бѣхъ казалъ и по-напредъ, когато се учредиха мировитѣ сѣдии, бързо и ефтино; нѣ при това трѣба да се земе подъ внимание, че трѣбва да се учредяватъ сѣдилища, колкото е потребно, и че не трѣбва да се учредяватъ сѣдилища, които да нѣматъ нищо да вършатъ или твърдѣ малко. Азъ не зная, какви давии и процеси може да има за окръжнитѣ сѣдилища въ Берковица и Трънъ. И ако земе човѣкъ по-предимната дѣятелностъ на тия сѣдилища, когато съществуваша 32 окр. сѣдилища и мирови сѣдии нѣмаше, тогава имаше твърдѣ малко работа за тия окр. сѣдилища, и се сѣдѣха въ тѣхъ всичкитѣ работи било за 5 или 10 гроша. Азъ незная, дали тѣзи градища се развили тѣй, щото да иматъ толкова много работа за едно окръжно сѣдилище. И да има работа за цѣлия съставъ на окръжното сѣдилище, това е единъ въпросъ, който не може да се рѣши лесно, и трѣбва да се събержатъ статистически данни, за да се види, да ли трѣбва да се отвори тамъ таково сѣдилище или не. Колкото заради това, че е имало давии захванати въ Вратца отъ двѣ години на самъ, и че не можали да се свършатъ до сега: то може най-сетнѣ да бѣде личния съставъ причина на тази бавностъ; нѣ азъ мисля, че не е само тая причина, а има и други общи причини, които съществуватъ въ цѣла България. Азъ може да ви покажъ давии захванати отъ Софийнци, които иматъ и окръженъ сѣдъ и апеллативно и кассационно сѣдилище, и 2 и 3 години сѣ се минали и още не се свършватъ. Това е една обща бавностъ, която се забѣлѣжава въ всичкитѣ български сѣдилища. И правителството за искореняване на това е zelo мѣрки, за които г-да представителитѣ подиръ нѣколко дни ще узнаятъ, като се обнародва новия законъ за сѣдоустройството, който мисля, че може да се обнародва още предъ распусканieto на Народното Сѣбрание. Има и друго нѣщо, което трѣбва да кажемъ по този въпросъ. Тукъ за начало е прието това, че тамъ дѣто има окръгъ, трѣбва да има и окръжно сѣдилище. Както знаете, въ административно отношение Българското Княжество се раздѣля на 14 окръга, а слѣдователно има и 14 окръжни сѣдилища. Въ Берковица и Трънъ нѣма окръжни сѣдилища, защото тамъ нѣма окръжия. Слѣдователно не може човѣкъ да земе сѣдилището отъ Ломъ и да го премѣсти въ Берковица, а още по-малко може да го премѣсти отъ София въ

Трънъ. Сѣдилищата трѣбва да бѣдѣтъ въ главнитѣ градове, дѣто има и окръжни управители и окръжни управления. Ломчани азъ мисля, че не ще се съгласятъ да земемъ окръжното сѣдилище отъ Ломъ и да го туримъ въ Верковица. Освѣнъ това не може да се направи това нѣщо нито за единъ отъ тѣзи градове, защото тогава всичкитѣ околии ще искатъ да иматъ сѣдилище както Берковчани. Ако Народното Сѣбрание намѣри за потребно да се отвори сѣдилище въ едно или двѣ околии: то азъ може да ви начета 10 или 15 околии, отъ които всички искатъ да иматъ окръжни сѣдилища. Най-първо да видимъ, да ли има работа за тия сѣдилища, а отъ друга страна трѣбва да глѣдаме, можемъ ли да имаме доста пари, за да правимъ тѣзи разноски. Защото окръжнитѣ сѣдилища не ставатъ тѣй лесно, нѣ съ доста голѣми разноски. Единъ мировия сѣдия първокласенъ има около 9 или 10 хиляди лева разноски. 3 сѣдии, които сѣ потребни за съществуването на единъ сѣдъ иматъ 30,000 лева разноски; а едно първокласно окръжно сѣдилище има отъ 75 до 80 хиляди лева разноски на годината. Слѣдователно отъ икономическото отношение, ако да щете да унищожите всичкитѣ мирови сѣдии и да се направятъ окръжни сѣдилища: то разноскитѣ щѣха пакъ да бѣдѣтъ по-голѣми, отъ колкото за мировитѣ сѣдии. Мировитѣ сѣдии представятъ пакъ други удобства, именно че могатъ да бѣдѣтъ по-близки до населението, и че при тѣхъ сѣдопроизводството бива по-лесно, по-кратко и тѣ могатъ да рѣшаватъ по-бързо отъ колкото окръжнитѣ сѣдилища. Разумѣва се, че едно сѣдилище, което състои отъ трима членове съ председател, което има да рѣшава давии отъ доста голѣма важностъ и значение, разбира се, че производството му трѣба да бѣде много по-сложно и да дава по-голѣма гаранция за самото сѣдилище. При мировитѣ сѣдии пакъ трѣба сѣдопроизводството да бѣде по-простичко, по-лесно и да се рѣшаватъ работи по-скоро.

И освѣнъ това една работа, колкото е по-малка, толкова е по-малко сложна, и за това такава работа може да се рѣшава по-скоро. Унищожението на мировитѣ сѣдилища съ цѣль да се съставятъ окръжни сѣдилища, не е никакъ практично. Освѣнъ това заявлението, което стана отъ страна на г-на Шишкова, да се земе мировото сѣдилище отъ Кутловица и да се даде въ Берковица, то азъ не зная; Берковчане може би че го искатъ, да ли ще се съгласятъ Кутловчани. Азъ мисля, че на Кутловчанитѣ много по-добре понася да иматъ мировия сѣдия при себе си, отъ колкото окръжно сѣдилище въ Берковица, защото работи много малки ще се свършватъ при мировия сѣдия, и за това много

повече имъ понася да си иматъ мировий сѣдия въ селото си. Тия бѣха причини, които накараха правителството да учреди мирови сѣдии, защото хората се оплакваха, че за 10 гроша давия, трѣбва да отиватъ 10—12 часа далечъ, за да намѣратъ градъ съ едно окръжно сѣдилище. Слѣдователно това заявление, което се правеше тукъ, че Кутловчани може би се съгласили на драго сърдце за окръжно сѣдилище въ Берковица, трѣбва да се приеме съ предпазване. Защото ако попитате населението, може да се укаже въ съвършено противоположенъ смисълъ. Сега ето положението на въпросътъ. Щомъ се съгласимъ, че въ бившии окръгъ трѣбва да има и окръжно сѣдилище, тогава не стига само въ Берковица да отворимъ сѣдилище; но ще иска въ Габрово, въ Елена, въ Самоковъ, Дупница, Радомиръ и Ловечъ и всички мѣста, дѣто има сега мирови сѣдии. Всички ще искатъ да иматъ окръжни сѣдилища; и тогава какво ще излезе: вмѣсто да имаме 14 окръжни сѣдилища като сега, трѣбва да имаме или 32 окръжни сѣдилища, както бѣха до новото сѣдоустройство, или 56 споредъ сегашнитѣ околии. Питамъ ви, желателно ли е да достигнемъ до този резултатъ? Желателно ли да имаме 56 окр. сѣдилища? Може ли това нѣщо да бѣде, и умно ли ще бѣде? Нинешнитѣ разности нѣма да стигнатъ. Гдѣ ще земете толкова пари, за да направите такиви сѣдилища? Освѣнъ това трѣба да има и единъ персоналъ доста голѣмъ, твърдѣ добръ приготвенъ, за да може да се чака плодъ отъ тия сѣдилища. За сега нашии главнии въпросъ е за личнии съставъ, защото за тѣзи сѣдилища твърдѣ мѣчно се намиратъ хора, приготвени, съвѣстни и съ достаточна наука, за да може да имъ се повѣри честъта, и имота на българскій гражданинъ. Като ги устроимъ или отчетворимъ: то отъ гдѣ ще земемъ хора за тѣзи сѣдилища? И тъй г-да, когато се говори за тия нѣща, трѣбва да земемъ въ съображение и онова, което става на други мѣста. Да не ходимъ на далечъ. Ако земемъ да сравниме съ голѣмитѣ господарства, тамъ по многочисленността на населението на единъ окръгъ се пада 10 пѣти повече населението, отъ колкото у насъ се пада. Нѣ нека земемъ Влашко, нека земемъ Сърбия. Власитѣ иматъ 33 департамента, т. е. окръжия; и тѣ сж имали 32 сѣдилища предъ войната. Азъ мисля, че иматъ една или двѣ по-малко отъ какъ се присѣдини Доброджа. Сега тѣ иматъ 32 сѣдилища на едно население отъ 5 или 6 милиона жители. Ще каже: въ България има една третя население, ако бѣше пропорцията точна, то трѣбваше да има само 11 окр. сѣдилища. Въ Сърбия, ако да сравняваме съ численността на населението, и тамъ числото е по-малко, при всички, че мирови сѣдии нѣма уве-

дени. Слѣдователно виждате, че не е възможно въ всѣка околия да туряме по единъ окръженъ сѣдѣ. Заповѣдайте! Но тогава трѣбва бюджета на Министерството на Правосѣдието на мѣсто да бѣде 2 милиона, да бѣде 6 или 7 милиона лева. Ако българскитѣ даноплатци могатъ да плащатъ толкова пари, да ги отворимъ. Може да има на нѣкои мѣста изключителни условия, че трѣбва да се отвори тамъ окръжно сѣдилище; нѣ трѣбва да се поддържа такава по-трѣба съ други доказателства, отъ колкото тѣзи, които представи г-нъ Шишковъ; тѣ не убеждаватъ никого, че трѣбва въ Берковица да се отвори окръженъ сѣдѣ. И годишната статистика доказва, че въ тѣзи мѣста окръжнитѣ сѣдилища сж имали много малко работа, при всичко че по-напредъ мирови сѣдии не сж сжществували. И азъ на пълно съмъ убѣденъ, че въ особености за Берковица това е истина. Въ България отъ всичкитѣ давии 95% сж по-доло отъ 5000 гроша, и 5% отиватъ на окръжний сѣдѣ и 95% слѣдователно на мировий сѣдия. Слѣдователно онѣзи Берковчане, които да идатъ до Ломъ на окръжний сѣдѣ, сж твърдѣ малко, и за 5 тѣ, които иматъ работа на окръжното сѣдилище, за тѣхъ бюджета да бѣде 2—3 пѣти по-голѣмъ отъ колкото е сега. Това не е съобразно. Тия не сж основания. И повтарямъ още веднажъ, че тѣзи прошения трѣбва да се проводятъ въ Министерството на Правосѣдието, и министерството ще си даде трудъ да изучи въпроса отъ всичкитѣ страни, да събере всичкитѣ статистически данни, които има въ това отношение и да се съобрази съ истинскитѣ нужди на населението, и не съ нѣкои желанія, които могатъ да се покажатъ твърдѣ доброжелателни за населението; нѣ които не сж никакъ практически.

Предсѣдателъ: Приема ли Народното Събрание, да се препрати прошеніето отъ страна г. Берковица въ Министерството на Правосѣдието? (Гласове: Приема се).

Юрданъ Шишковъ: Да се препрати въ Министерството на Правосѣдието, за да му се даде ходъ или да се прекрати?

Предсѣдателъ: Миѣнието на докладчика чухте и разяснения на г-на М-ра Грекова тоже. Ако въ това прошение се представлява истинскія интересъ на населението, и ако статистическитѣ данни сж такива, щото да се оправдае отварянieto на едно сѣдилище въ Берковица, г-на министра ще доложи заключението си на Нар. Събрание.

Докл. Бошнаковъ: Миѣнието на комисията е съгласно съ миѣнието на г-на министра, който желае, да му се препроводи за разяснение на този въпросъ.

М-ръ Грековъ : Азъ моля, да се проводи въ кратко време, и азъ телеграфически ще поискамъ свѣдѣния отъ Врачанското сѣдилище. (Съгласие.)

Шивачовъ : Трѣба да се формулира така, да се прати въ М-ството на Правосъдието за испитание, и за изучаване, и слѣдъ това да се извѣсти на Нар. Събрание.

М-ръ Грековъ : Имамъ честъ да доложя на Нар. Събрание, че този въпросъ ще се подигне само по себе си, когато ще се разисква бюджета; и азъ би желалъ до тогазъ да съберж подробни свѣдѣния, които ще да представя на Нар. Събрание. Азъ ще искажж своето мнѣние, и Нар. Събрание ще да се произнесе, да ли трѣба да отпусне паритѣ, и да се отвори сѣдилището, или не. (Съгласие.)

Аневъ : Часътъ е 7. Моля г-на председателя, да ни разпусне, защото имаме работа въ комисия.

Председателъ : Азъ бихъ желалъ, да се закрие засѣданieto; но за съжаление г-да представители на мѣсто на 1 часъ дохождатъ въ 2¹/₂. (Гласове: Да слѣдвами).

Бобчевъ : Тогазъ трѣба да се замѣти на ония, които дохождатъ на 2¹/₂; и ний които сме дошли на 1, ний сме уморени.

Геровъ : Наистина забѣлѣжката на г-на председателя е права; но трѣба да се припомни, че засѣданията сж определени отъ 1—5. А сега е вече 7 часа.

Председателъ : Часа е 6 и 20 минути.

Шивачевъ : Искамъ да кажа на г-на Бобчева, че той самъ е дошелъ на 2 часа.

Председателъ : Ще забѣлѣжж това: Нѣколко г-да изявиха желание, щото ако е възможно дѣлата на Нар. Събрание да се свършатъ до 10 февруарий. (Гласове: Да!)

Азъ това нѣщо го доложихъ на г-на М-ръ Президента, които ми каза, че е съгласенъ, да се продължатъ до тогазъ дѣлата на Народното Събрание, ако обаче г-да представители побързатъ, щото да разгѣждатъ текущитѣ дѣла, и работи, които се представиха на Нар. Събрание.

Ще кажа и това още, че г-нъ М-ръ на Вжтрѣшнитѣ работи ми забѣлѣжи, че г-да представители не дохождатъ въ определено време на засѣдание.

(Аневъ: Както и той!)

Лазаръ Дуковъ : Разбира се г-да представители, до колкото съгласяваме; то ако се опредѣли на 1 часъ, дохождатъ на 1¹/₂ часа и по късно. Но и да захванемъ по рано, и да седимъ по късно, неще да свършимъ до 10 февруарий. За това да приемемъ още законъ за Татарски и Черкезски земи, и подиръ това да пристѣпимъ къмъ бюджета. Ако ще свършимъ бюджета по рано, може тогива да свършимъ

нѣкои други закони. А сега има нѣколко прошения още, да продължаваме тѣхъ. (Съгласно).

Аневъ : Азъ не съмъ противъ това, да засѣдаваме повече; може че два нѣкти на день. Но г-да квестори да се разпоредятъ, щото да бѣде топло тука. Другояче ще се простудимъ и ще се разболѣемъ.

Марко Велевъ : Азъ предлагамъ, който би дошелъ отъ 1 часъ по сѣтнѣ, да се накаже съ 10 лева. (Веселостъ). Съки нека дойде на време.

Председателъ : Приема ли Нар. Събрание да се налага щрафъ 10 франка? (Приема се).

Докл. Бошнаковъ : Моля внимание на г-да представители.

Прощение отъ 4 затворени въ Софийската турма: Атанасъ Михайлова, Стоянчо Петровъ-Братовъ, Никола Стояновъ, Дошгинъ Младеновъ, Г. Златановъ и Ставра Ивановичъ.

Тѣ бѣха сѣдени за кражба и убийство; окръжний сѣдѣ ги оправдалъ, но ги държатъ пакъ затворени. (Лазаръ Дуковъ: да се прочете!) (Докладчикъ чете прошениято.)

Мнѣнието на комисията е, да се прати въ Министерството на Правосъдието за обяснение до три дена.

М-ръ Грековъ : Азъ не можъ да отговарямъ върху този въпросъ сега, защото азъ непомня тази работа. Зная, че имаше тука една шайка, която се хвана въ София, и бѣха убили въ бостанъ хора. Но не можъ да кажж положително, тѣзи ли сж. За това искамъ, да ми се прати прошениято, за да испитамъ работата.

Шивачовъ : Азъ само искамъ да моля г-на председателя да напомни на г-на докладчика, че ако сж все едни прошения, то трѣба или да се четатъ всички или никое; а не по желание на одного или другого.

Докл. Бошнаковъ : Азъ казахъ, че ще четж извлечения; но мисля че сжщото и права; прочитанието се пожела за обяснение.

Лазаръ Дуковъ : Азъ подигнахъ въпроса да прочете, понеже тамъ се споменува отъ нѣкои затворници. Тий се отнесоха до Нар. Събрание и за това се прочете, и чухме го. Тука се освѣтлихме върху това нѣщо, и споредъ прошениято, може би тѣзи хора да сж невинни, и тогива за жалостъ да се държатъ затворени; ако сж виновати, тогива е друго. Но все пакъ да се препрати въ М-ство на Правосъдието, и слѣдъ нѣколко дена да ни извѣсти за него. Отъ много страни се оплакватъ хора, та че безъ присѣда лежатъ и гниятъ по затворитѣ.

М-ръ Начевичъ : За чудо е, какъ г-нъ Дуковъ се чуди, че имало хора въ тюрмитѣ. Ако тѣ да бѣха оправдани отъ

касацията, тогава разбирамъ да се чуди че стоятъ затворени, защото не сж виновати; но г-нъ Дуковъ не казва, че тѣ сж били оправдани отъ касацията. По всѣка вѣроятностъ ако ги е оправдалъ окр. сждъ, то прокурора ще е намѣрилъ, че прѣсждата не е била основна, и ще е подалъ апелация. Защото ако ги пумене, тѣ могатъ да побѣгнатъ за границата и ще се избавятъ отъ заслуженото наказание.

Шивачовъ: Не е въпроса, да ли сж виновати или не. За това ще даде г-нъ министръ обяснения, и тогава г-нъ Дуковъ ако желае, може да се ползова отъ цѣлото съдържание на прошениято. Той можеше даже предварително да земе свѣдения отъ г-на докладчика.

На г-на Дукова, ще кажъ, че до колкото зная, никакъвъ чловѣкъ безъ присѣда не се държи затворенъ. Но има случаи за предварителенъ затворъ, когато се покаже за това потрѣба.

Докл. Бошняковъ: Прогшение отъ Ивана Бацарова, старъ учителъ, отъ Шуменъ, получава пенсия по 60 лъва мѣсечно. Има многолюдно семейство, и моли Нар. Събрание да му се отпустне пенсия съгласно съ законна. Комисията предлага, да се прати това прошение въ М-ството на Просвѣщение, което съгласно съ закона, ако заслужва, да му отпусне пенсията. (Съгласие. — Одобрава се).

Прогшение отъ Петръ Мусевичъ, Софийски жителъ. Казва, че е направилъ постоянна печъ за варъ, и принасалъ голѣма полза на правителството, понеже горѣлъ камени въглища а не дърва, и населението имало поевтинъ варъ.

Иска да му се отпустне десѣтъкъ и бариерното право въ София. Комисията предлага, да се проводи въ М-скниъ Съвѣтъ на обсѣждане. (Гласове: безъ послѣдствие!)

Предсѣдатель: Приема ли Нар. Събрание мнѣнието на комисията? (Не приема) Които приема да си дигне ржката. (2 дигатъ). Приема се, да остане прошениято безъ послѣдствие.

Докл. Бошняковъ: Прогшение отъ кмета и старейшини на село Балджи-Омуръ въ Разградскиъ окръгъ Поповската околия. Просителътъ казва: че преди 2 години окр. управителенъ съвѣтъ имъ отнемъ една часть гора, и я предалъ съсѣдното село. Тий се отнесоха въ сѣдилище. Отъ касацията се повърна дѣлото пъкъ въ апелацията. Тѣ незнайтъ, по кои причини не се разглѣдало дѣлото до сега, и просятъ Нар. Събрание, шото да се помоли г-нъ Министръ и да имъ разглѣда по-скоро дѣлото, и като сж онеправдани, да се рѣши въ тѣхната полза.

Комисията е на мнѣние, да се проводи въ Министерството на Правосѣдието за удовлетворение на просителитѣ. (Съгласие).

Шивачовъ: Вижда ми се твърдѣ чудно мнѣнието на комисията. Какъ ще се удовлетвори? трѣба да се каже по-положително: ако просбата е законна, да се удовлетвори.

Докл. Бошняковъ: Никога единъ М-стръ на Правосѣдието нѣма да удовлетвори една незаконна просба.

Шивачовъ: Щомъ Нар. Събрание кажа, да се удовлетвори, то ще каже, да се удовлетвори, както желаятъ тѣ. Да се каже: «ако е законна просбата.»

Докл. Бошняковъ: Ще се прибави всичко, което си има мѣсто. Азъ мисля, че не може да се приеме забѣлежката на г-на Шивачова.

Предсѣдатель: Азъ сжщо мисля, че резолюцията трѣба да бжде ясна, шо се възложи на М-стра на Правосѣдието и за да не се каже послѣ: М-стръ на Правосѣдието не се съобрази съ рѣшението на Нар. Събрание.

Приема ли Нар. Събрание, да се проводи това прошение въ М-ството на Правосѣдието, за да се удовлетвори просителътъ, ако просбата му е законна? (Приема се).

Докл. Бошняковъ: Прогшение отъ Никола Живковъ отъ Търново, казва че 3 години е слѣдовалъ науката за дѣтнски градини по метода на Фрадела. Дошелъ въ Свищовъ, гдѣто въ 2—3 мѣсеца научилъ 53 дѣца, да пишжтъ отъ части да разбержтъ да смѣтатъ, и разни видове шарове. Г-нъ Свищовски депутатъ Филиппъ Мариновъ, тоже ималъ своето детенце при него. Просителътъ казва, че нѣмалъ срѣдства, и тѣ не достигали да распространи тая наука. Моли Нар. Събрание, да препрати това прошение гдѣто слѣдва, за да се образова таково едно училище, въ което да се приучаватъ дѣчката отъ 3—7 година, както е това и въ други държави. Понсже прошениято е по учебната часть, прошениято да се препрати до М-ството на Просвѣщението за изучавание, и ако намѣри за умѣстно, да открие таково едно заведение.

Марко Велевъ: Г-да, това прошение да остане безъ послѣдствие; защо ще кажъ че дѣчица отъ 3—8 гидини неможтъ да иджтъ (Смѣхъ.)

М-ръ Начовичъ: Тѣзи школи много сж распространени сега въ Европа. Но въ тѣхъ преподаватъ жени, които сж се образовали въ особени за това звание приготвени училища, и които сж по способни отъ колкото мъжъе да иматъ работа съ дѣца. Нее злѣ, това нѣщо да се уведе въ България, и да се основе училище, въ което да се приготватъ таквизи учители и учителки за дѣтеки градини. За това, мѣсто да остане прошениято безъ послѣдствие, мисля че е по-добрѣ, да се проводи

въ М-ството на Просвъщението, за да се изучи този въпросъ, за да могат да се направятъ такива училища и въ България.

Шивачовъ : Азъ би се съгласилъ съ г-на М-ра Начевича. Но мисля че стига да уредимъ първоначалнитѣ училища. За това поддържамъ мнѣнието на г-на Марка Велева, да остане безъ послѣдствие прошеніето.

М-ръ Грековъ : Г-да! Нѣма съмнѣние, че полза на тѣзи училища особенно се усѣща въ много населени мѣста, гдѣто много пхти майкитѣ сж принудени да работятъ цѣль денъ вѣнъ отъ къща.

Тии сж принудени да правятъ това, ако и да си иматъ малки дѣца. Тогава на мѣсто да ги остави въ домътъ, про-вожда ги въ градината, гдѣто ги нагледватъ, и поголѣмитѣ и учятъ. Така щото ще ги възпитаватъ по този начинъ, и разумѣва се, че този системъ може найлесно да се практикува въ такиви голѣми мѣста, и колкото по-вече дѣца иджтъ тамо, толко съ по-малко трѣба да се плаща. Тука въ България може да се каже, че има малко мѣста, гдѣто може да принесатъ полза. Но въ извѣстни градове и мѣста може да има полза. Нека земемъ София; колко жени има тука, които живѣятъ отъ праніето, и отиватъ вѣнъ отъ къщи, и оставатъ дѣцата сами. Ако имаше точна статистика, щѣхме да видиме, колко жертви има въ слѣдствие на това оставяне на дѣцата сами. Запалятъ си дрѣхы или паднатъ въ огенъ, или въ вода и пр.

Отъ точна статистика можеше да се види, колко има такиви млади и невини жертви. Защо да се отхвърли това нѣщо, когато не врѣди? Да се прати до М-ството на Просвъщението, и то ако намѣри нѣкое мѣсто, да оползотвори доброто расположение на този г-нъ, които е далъ прошеніето. Защо да не го направимъ? Вижда се, че полза отъ таково нѣщо може да има тука, въ Русчукъ или на друго мѣсто, гдѣто женитѣ захванали да излизатъ вѣнъ да работятъ и да оставятъ дѣцата сами въ къщитѣ.

Докл. Бошняковъ : И комисията водима отъ съображения исказани отъ г-на Грекова, е на мнѣние да се приеме. Нека се проводи въ М-ството на Просвъщението. Отъ това нѣма да загубимъ нищо; защото тука не се искжтъ пари.

Шивачовъ : И азъ се съгласявамъ сега. Неказамъ че нѣма полза, но колкото зная работи по просвъщението, тии сж тѣй уредени, че нито гимназитѣ не можжтъ сега да се уредятъ; и има още много други работи; но ако Нар. Събрание се съгласява, нека се проводи.

Предсѣдатель : Съгласно ли е Нар. Събранието, да се проводи прошеніето до М-ството на Просвъщението? (Съгласно.)

Докл. Бошняковъ : Прошение отъ 7 лица Турци притѣжатели и повѣреници на чифлици въ Кюстендилскій окржгъ. На дълго и широко описватъ исторіята на чифлицитѣ и за категоритѣ нѣ. Разказватъ за дѣйствиата на комисията и молятъ Нар. Събрание, да земе въ внимание молбата имъ, и да се състави друга смѣсена комисия, въ която при оцѣненіето на имуществата да има опитни и безпристрастни лица, и да се опредѣлятъ справедливо цѣнитѣ на земята.

Какво е работило правителството, како е работила комисията, да ли е оцѣнила въ тѣхната полза или врѣда, това комисията незнае; и за това е на мнѣние, да се проводи на Министерството на Финанситѣ, за да се удовлетвори про-сителитѣ, ако е просбата законна.

М-ръ Начовичъ : Азъ ще кажа нѣколко думи за обяснение. Такива прошения се дадоха не единъ пхтъ на Министерството на Финанситѣ, и азъ ги намирамъ за справедливи и взехъ тосчасъ мѣрки да се удовлетвори. Знаете, че за рѣшеніето въпроса за чифликскитѣ земи бѣше се съставила комисия която ходи по цѣлия окржгъ, и тя преглѣда и оцѣни чифлицитѣ, които подпаднаха подъ сжществующия законъ. Сега дохождатъ нѣкои представители отъ страна на всичкитѣ, и заявяватъ че оцѣненіето било несправедливо. Азъ имъ отговорихъ, че трѣба сѣки единъ, който има несправедно оцѣнено имущество, да дойде и да обяви, че не е билъ доволенъ отъ това оцѣнение и тогава ще се проведатъ компетентни лица, да провѣржтъ и видатъ, добръ ли сж оцѣнени или не.

Поголѣмата частъ отъ имотитѣ сж добръ оцѣнени; за това да се назначава друга комисия, която да повтори сичката работа отъ ново, мисля че е излишно и че ще коцува голѣми сумми на съкровището. За това, който не е доволенъ, нека рекламира, и Министерството ще натовари окржжний уѣравителъ или скр. Съвѣтъ, да съставятъ комисия, които да идатъ на мѣстото, и да видатъ, до колко е основна направената рекламация.

Х. Ангеловъ : Тая комисия, която е била въ Кюстендилъ, е нанесла на правителството много загуба, съ разноскитѣ си, а на населението не е принѣла никоя полза.

Въ 1880 лѣто, когато сѣки Българинъ имаше довольно парички, тогава бѣше у насъ сичко много евтино, и сѣки можеше да си купи земя доста за долна цѣна. Но комисията като казала, че ще получатъ земя безъ пари, хора си похарчиха пари, а сега нѣматъ нито пари, нито земя. Това прошение да се земе въ внимание, да се направи смѣсена комисия, отъ 4 Турци, 4 Евреи и 8 Българи.

Напрѣжната коммисия е оцѣнила единъ дюлюмъ мѣсто по 6, по 8 и 14 лева и градини по 50 лѣва, и знаете че въ Кюстендилъ единъ увратъ градина се продава по 20 лири най-малко.

За това да се направи една смѣсена коммисия.

Шивачовъ: Азъ ще потвърдя думитѣ на г-на Ангелова, но ще му кажа, че това е билъ начинътъ на тази коммисия, на която бѣше председателъ г-нъ Цанковъ. Азъ имахъ случай въ Кюстендилъ да вида таквизи случаи, дѣто нѣкой се явява при Цанкова и му казва: еди коя градина е моя, а той отговаря: ако е твоя, земи си я, и му дава записката. Дойде нѣкой отъ друго село и каже: еди коя градина е моя, той безъ да размисли пакъ каже: земи си я, и дава му записката. Сега се случва, щото двама иматъ записка за сѣщата градина, и дигатъ голѣма гюрюлтия, отиватъ при коммисията и най-сетнѣ самъ г-нъ Цанковъ дойде въ селото, и се зачуди: какъ можало това нѣщо да стане, когато видѣ собственоръчнѣ си подписъ и въ записката на двамата притѣжатели. Въ слѣдствието на таквази работа на г. Цанкова бѣха принудени много членове отъ коммисията да си дадатъ оставката: а въобще за сегашния съставъ на коммисията може да се каже, че е работила доста добрѣ. И сега както каза г-нъ М-ръ Начевичъ, ако би да се назначи нѣкоя смѣсена или нова коммисия, то съмъ увѣренъ, че за нашитѣ събрания ще бѣде много по-трудно. А единственното срдѣство е, че тѣзи които не сж благодарни отъ това оцѣнение, могатъ да заявятъ и да стане второ оцѣнение. Нъ ако се направи това за всичкитѣ, то трѣбва да чакатъ двѣ години преди да дойдатъ до нѣкаковъ резултатъ. Желателно би било, колкото е възможно по-скоро да се рѣши въпроса, за да си знаятъ своето положение. Има хора, които сж взели пари съ лихва и тѣ трѣбва да знаятъ, какво сж купили. И за това да се проводи и това прошение въ Министерството на Финанситѣ, и ако просбата имъ е законна, да се удовлетвори. (Гласове: съгласни).

Бошняковъ: Именно за това коммисията е на мнѣние, да се проводи това прошение въ Министерството на Финанситѣ. Защото коммисията не знае напълно тази история, която е много дълга и широка. И министерството на финанситѣ ще може да удовлетвори просбата имъ, ако е законна. (Гласове: съгласни).

Председателъ: Приема ли Нар. Събрание, да се прати прошението въ Министерството на Финанситѣ? (Приема се).

Докл. Бошняковъ: Простение отъ Ахмедъ Мемишовъ отъ Етрополъ, живущъ по настоящето въ София. Въ времето на войната той избѣгналъ, и неговата жена и дъщеря е останала въ Етрополъ. Като се върналъ отъ Цариградъ, научилъ се, че сунругата му е поминала и тамошнитѣ Българе оженили дъщеря му на единъ Българинъ, нѣкой си Кофъ Панче Боне Николовъ. Той искалъ дъщеря си назадъ, но Българе не му я давали. Коммисията мисли, да се проводи прошението въ М-ство на Външнитѣ работи, да се удовлетвори, ако е умѣстно. (Приема се).

Докл. Бошняковъ: Простение отъ ранѣнъ унтерофицеръ Димитеръ Каваковъ, жителъ Свищовски. Просителя билъ въ 15 пѣша дружина, билъ ранѣнъ при Османъ Пазаръ отъ разбойници и му се опредѣлила пенсия отъ 180 лѣва. Моли да му се увеличи до 600 лѣва.

Мнѣнието на коммисията е, да се проводи въ Военното Министерство.

М-ръ Грековъ: Това прошение трѣба Нар. Събрание да остави безъ послѣдствие, понеже има законъ за пенсии, който опредѣлява най-голѣмия размѣръ на пенсия. Има три разряда: долний, срдѣний и най-горний. Тази пенсия, която той получава, е отъ вторийтъ разрядъ. Най-голѣмата е отъ 300 лѣва; но тя се дава на такива, които сж изгубили единъ отъ членовѣтъ на тѣлото: рѣка, нога или др.

Другъ разрядъ се дава на такива, които иматъ рани, и които не могатъ да работятъ свободно.

Този вѣрвамъ е отъ вторий разрядъ и прощението му не може да се удовлетвори, понеже пенсията отъ 600 лѣва несществува въ закона, и законъ я не позволява. (Остава безъ послѣдствие).

Председателъ: Желас ли Нар. Събрание, да се продължи засѣданието тѣй, като е часа вече 7 1/4? (Нежелас).

Утрѣ на дневенъ редъ ще бждатъ прошения и законопроектъ за черкезски и татарски земи. Моля коммисията, която разглѣда бюджета, да каже да ли е готова? (Не е готова!)

Засѣдание се закрива. Утрѣ ще има засѣдание въ обикновенното време.

(Конецъ въ 7 1/2 часа.)

Председателъ: Варненско-Преславский Симеонъ.

Подпредседатели: { Иванъ Симеоновъ.
Ат. Минчовъ.

Секретари: { Н. Шивачовъ.
И. Ц. Щърбановъ.

Директоръ на Стенографическото Бюро: А. Безеншекъ.